

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TYÖSUOJELU JA TYÖTURVALLISUUS MEDIA-ALAN OPINNOISSA

Anni Hirvonen

Petra Virtanen

Opinnäytetyö
Joulukuu 2018
Media-alan koulutusohjelma
Tuottaminen

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Media-alan koulutusohjelma
Tuottaminen

HIRVONEN, ANNI & VIRTANEN, PETRA:
Työsuojelu ja työturvallisuus media-alan opinnoissa

Opinnäytetyö 71 sivua, joista liitteitä 9 sivua
Joulukuu 2018

Opinnäytetyö käsittelee työsuojelua ja työturvallisuutta media-alan opinnoissa. Opinnäytetyön tarkoitus on kehittää työsuojelua ja työturvallisuutta media-alan opinnoissa, sillä kokemusten mukaan näiden asioiden huolehtimisessa on media-alan opinnoissa selkeitä puutteita. Puutteet työsuojelussa ja työturvallisuudessa aiheuttavat opintojen aikana paitsi stressiä ja epämiellyttäviä olosuhteita, myös vaaratilanteita etenkin opiskelujen aikana tehtävissä projekteissa. Opinnäytetyön pitkän aikavälin tavoite on luoda media-alalle vahvempaa työkulttuuria, jossa jokaisella on tarvitsemaansa tietoa sekä työnantajan että työntekijän oikeuksista ja velvollisuuksista niin työsuojelu- kuin työturvallisuuskysymyksissäkin.

Lähdemateriaalina on käytetty laajasti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, tutkimuksia, läkipykäliä, internet-julkaisuja sekä kahta opinnäytetyössä laadittua kyselyä: media-alan nykyisille ja entisille opiskelijoille suunnattua sekä Tampereen ammattikorkeakoulun media-alan koulutusohjelman opettajille ja henkilökunnalle suunnattua. Varsinaisesti media-alan opintoihin liittyvää työsuojelu- tai työturvallisuuslähdemateriaalia ei juurikaan ole tehty, joten opinnäytetyöhön kerättiin lähteitä erilaisista yleisluontoisista aiheisiin liittyvistä kirjoista ja julkaisuista.

Kirjallisuus- sekä muiden lähteiden ja kyselyjen tulosten pohjalta käy ilmi, että työsuojelu- ja työturvallisuusasioihin ei media-alan opinnoissa kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Laadittujen kyselyjen avulla saatiin selville sekä opiskelijoiden että opettajien olevan sitä mieltä, että projekteja tehdään liian nopeilla aikatauluilla ja liian kovalla kiireellä, mikä näkyy opiskelijoiden väsymisenä ja siten helposti estettävissä olevien virheiden sattumisena.

Opinnäytetyön projektiosana laadittiin Tampereen ammattikorkeakoulun media-alan koulutusohjelmalle työsuojelun opas sekä itsearviointilomake työturvallisuuden riskien kartoitukseen ja ehkäisyyn opiskelijaprojekteissa. Näitä liitteitä on tarkoitus hyödyntää tulevaisuudessa osana media-alan opintoja ja niiden avulla parantaa media-alan koulutusta turvallisempaan, stressittömämpään ja siten mukavampaan suuntaan.

Asiasanat: työsuojelu, työturvallisuus, media-ala, opiskelu, projekti

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Media
Producing

HIRVONEN, ANNI & VIRTANEN, PETRA:
Occupational Health and Safety in Media Studies

Bachelor's thesis 71 pages, appendices 9 pages
December 2018

This thesis deals with occupational health and safety in media studies. The purpose of this study was to improve occupational health and safety in media studies because it appears that not enough attention is paid to these things in the studies of media. Lack of attention for occupational health and safety not only causes a great deal of stress and unpleasant circumstances but also creates additional dangerous situations especially in projects that students work on during their studies. The long-term goal of this study is to create a stronger work environment in media industry, and to give everyone the required information about their rights and obligations as regards occupational health and safety, employees and employers alike.

The source material of this study includes a wide range of publications regarding occupational health and safety that was gathered from books, research papers, jurisdictional texts and internet articles. Two inquiries were also conducted to gather data: one designed for the past and present students of media and one designed for the teachers and staff of the Degree Programme in Media in Tampere University of Applied Sciences. Not much material has so far been published that deals specifically with occupational health and safety in media studies, so most of the source material were more general in their approach to these subjects.

The combined source material leads to the conclusion that not enough attention is paid to occupational health and safety in media studies. The two inquiries revealed that both the students and the teachers agree that projects are done too hastily and have too tight schedules, which can be seen in students as fatigue and thereby mistakes that could easily be avoided.

In addition to the abovementioned analysis, a guide on occupational health and a self-evaluation form about analyzing and preventing the risks regarding occupational safety were created for the Degree Programme in Media. These were created for the Degree Programme in Media in Tampere University of Applied Sciences. They are meant to be utilised in media studies in the future and to help develop the education of media into a safer, stress free and overall pleasant direction.

Key words: occupational health, occupational safety, media, studies, project

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	6
1.2	Miksi työsuojelu ja työturvallisuus ovat tärkeitä	7
2	TYÖSUOJELU JA TYÖTURVALLISUUS.....	10
2.1	Työsuojelu	10
2.1.1	Työsuojelun historiaa	14
2.2	Työturvallisuus	15
2.2.1	Fyysiset tekijät	17
2.2.2	Psyykkiset tekijät	18
2.2.3	Fysikaaliset tekijät	19
2.2.4	Eriytilanteet ja tapaturmien ehkäisy.....	20
3	OPPILAITOSTEN KÄYTÄNTÖIHIN PEREHTYMINEN.....	23
3.1	Kysely media-alan nykyisille ja entisille opiskelijoille.....	23
3.1.1	Kyselyn laatiminen	24
3.1.2	Tulosten analysointi	25
3.1.3	Kyselyn tulokset: taustatiedot	25
3.1.4	Kyselyn tulokset: nykyiset opiskelijat	27
3.1.5	Kyselyn tulokset: entiset opiskelijat	35
3.2	Kysely opettajille ja henkilökunnalle	43
3.2.1	Opettajien ja henkilökunnan kyselyn tulokset	44
3.2.2	Opettajien ja henkilökunnan kyselyn tulosten analysointi	51
3.3	Aiheesta muualla	51
4	TUOTETUT MATERIAALIT	53
4.1	Opas työsuojeluun media-alan opiskelijoille (Liite 1).....	53
4.1.1	Työsuojeluoppaan sisältö	53
4.1.2	Työsuojeluoppaan formaatti nyt ja tulevaisuudessa	54
4.2	Itsearviointilomake työturvallisuusriskien ehkäisyyn (Liite 2).....	56
5	POHDINTA.....	58
	LÄHTEET	60
	LIITTEET	63
	Liite 1. Opas työsuojeluun media-alan opiskelijoille	63
	Liite 2. Itsearviointilomake työturvallisuusriskien ehkäisyyn	65
	Liite 3. Kysely opiskelijoille: kysymykset	67
	Liite 4. Kysely opettajille ja henkilökunnalle: kysymykset	70

LYHENTEET JA TERMIT

aggregaatti	moottorin avulla sähköä tuottava laite
apulaisohjaaja	kuvauksissa mm. aikatauluista, työryhmän infoamisesta ja johtamisesta vastaava henkilö; laatii call sheetin
call sheet	kuvauspäivän aikataulu
cateraja	kuvauksissa ruokailuista ja ruuasta vastaava henkilö
flägi	valo(je)n eteen laitettava valonrajaaja
hiekkasäkki	jalustan jalkojen päälle laitettava painava säkki, joka estää sen kaatumisen
lokaatio	kuvauspaikka
puomittaja	kuvauksissa äänittäjän assistentti, joka puomittaa eli pitelee mikrofoni puomia
rigata	ripustaa, kiinnittää
scouttaus	kuvauspaikan/-paikkojen etsintä
statiivi	jalusta
TAMK	Tampereen ammattikorkeakoulu
TEME	Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry
trussi	teline rakennelma, johon ripustetaan mm. valoja
tuotanto	kuvaukset, jotka voivat projektista riippuen olla yksittäisiä päiviä tai pitkä kuvausjakso; tuotannosta voidaan myös puhua puhuttaessa yleisesti koko elokuva- tai tv-projektista
(ulko)setti	kuvauspaikalle rakennettu/rajattu alue, jolla kuvataan

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Tämä opinnäytetyö käsittelee työsuojelua ja työturvallisuutta media-alan opinnoissa. Sen kirjoittajat Anni Hirvonen ja Petra Virtanen ovat media-alan opiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulussa. Teemme aiheesta opinnäytetyön, sillä olemme opintojemme aikana panneet merkille, ettei työsuojeluun ja työturvallisuuteen panosteta tarpeeksi, mikä on johtanut erilaisiin tapaturmiin ja läheltä piti -tilanteisiin, kohonneeseen tapaturmien riskiin sekä opiskelijoiden liialliseen stressiin ja jopa loppuunpalamisiin. Tämän työn avulla pyrimme kehittämään media-alan koulutusta enemmän työsuojeluun ja työturvallisuuteen panostavaan suuntaan, mikä auttaisi eritoten tekemään opiskelijoiden tuottamista projekteista turvallisempia ja stressittömämpiä. Tavoitteemme on, että tulevaisuudessa työsuojelu ja työturvallisuus ovat merkittävä osa media-alan koulutusta. Opinnäytetyön kirjoitusprosessissa työnjako on tehty siten, että Hirvonen on käsitellyt työsuojelua ja Virtanen työturvallisuutta.

Työsuojelua ja työturvallisuutta tarkastellaan opiskelijanäkökulmasta. Opinnoista puhuttaessa tarkoitetaan alempaan ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta (medianomi AMK). Vaikka tässä opinnäytetyössä on lähteinä käytetty media-alan ammattimaailmasta tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä, ei ammattimaailman mahdollisiin esille nouseviin ongelmiin pureuduta.

Työsuojelua ja työturvallisuutta on tutkittu opinnäytetyössä monella eri tavalla analysoimalla muun muassa aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, tutkimuksia, lakipykälä ja internetjulkaisuja. Lisäksi laadimme tutkimusprosessin aikana kaksi eri kyselyä: yhden media-alan entisille ja nykyisille opiskelijoille ja toisen TAMKin media-alan koulutusohjelman opettajille ja henkilökunnalle. Monia eri tutkimusmenetelmiä on käytetty, jotta saadaan kattava kuva siitä, millaista työsuojelu ja työturvallisuus media-alan opinnoissa on ollut, millaista se on tänä päivänä, ja millaista sen pitäisi olla.

Osana opinnäytetyötä olemme laatineet työsuojelun oppaan sekä täytettävän itsearviointilomakkeen työturvallisuuden riskien analysointiin ja ennaltaehkäisyyn. Ensisijainen

kohderyhmä edellä mainituille oppaalle ja lomakkeelle ovat media-alan opiskelijat, mutta ne on pyritty laatimaan siten, että myös opettajat voivat tulevaisuudessa hyödyntää niitä kurssiensa teoriatunneilla.

Opinnäytetyön avulla luodun materiaalin tarkoituksena on edistää opiskelijoiden ymmärrystä työsuojelun ja työturvallisuuden merkityksestä niin, että se kantaisi hedelmää myös työelämään. Pitkän kantaman tavoitteenamme on olla osana luomassa media-alalle vahvempaa työkulttuuria, jossa jokaisella on tarvittavaa tietotaitoa sekä työntekijän että työnantajan oikeuksista ja velvollisuuksista niin työsuojelu- kuin työturvallisuuskysymyksissäkin. Kun mahdollisimman moni media-alan tuleva työntekijä on jo opiskeluaikanaan perillä edellämainituista asioista, ymmärtää niiden merkityksen sekä osaa vaatia asiallista ja lakeihin nojaavaa toimintaa, on niiden laiminlyönti tulevaisuudessa epätodennäköisempää.

Media-alan työntekijöiden työhyvinvointiin on alettu viime aikoina kiinnittää entistä enemmän huomiota. Työsuojeluun ja työturvallisuuteen fokusoituminen on seuraava looginen askel, jonka ottamisessa aiomme tämän opinnäytetyön avulla olla osana.

1.2 Miksi työsuojelu ja työturvallisuus ovat tärkeitä

Media-alalla vallitsee aivan omanlaisensa työkulttuuri, jossa ihmisten rajoja koetellaan usein monilla eri tavoilla. Taiteellinen työ vie veronsa paitsi henkisesti, mutta koska työtä tehdään sydän vereslihalla, venyvät ihmiset myös muun jaksamisensa ääri rajoille esimerkiksi pitkien kuvauspäivien muodossa. Koska projektien johtamista tapahtuu niin taiteellisella kuin tuotannollisellakin puolella, voivat työsuojelun ja työturvallisuuden rajat hämärtyä: kuka vastaa ja mistä? Samassa projektissa voi olla myös ihmisiä hyvin erilaisista lähtökohdista aina freelancereista yksityisyrittäjiin ja kuukausipalkallisiin työntekijöihin, jolloin voi olla vaikea pysyä kartalla siitä mitä kenenkin vastuihin ja velvollisuuksiin kuuluu.

Tapa, jolla työsuojelua ja työturvallisuutta käsitellään media-alan opinnoissa, muuttaa pitkällä aikavälillä alan ammattikentän toimintatapoja. Ongelmat eivät jää opintojen ai-

kana tehtäviin projekteihin, vaan myös ammattimaailmassa tapahtuu työsuojelun ja työturvallisuuden laiminlyöntejä, mikä käy ilmi esimerkiksi Hedströmin teoksesta *Näillä mennään - elokuvaihmiset kertovat*. Hedström on koonnut yhteen yli 50 suomalaisen elokuvantekijän haastatteluista erilaisia media-alan ammattikentällä sattuneita tapauksia, jollaisista harvoin elokuvanteon yhteydessä puhutaan. Tämän kappaleen suorat lainaukset on otettu Hedströmin teoksesta, kolmen eri elokuvantekijän kokemista tilanteista.

Oltiin keväällä kuvaamassa peltikatoilla Pietarissa. Oltiin Nevsky-hotellin vieressä olevalla katolla. 4-5 kerroksinen talo, mielettömän hieno peltikatto ja hienot vintit. Venäläinen oli järjestänyt vuorikiipeilyköysiä meille sinne varmistukseksi, että saataisiin kiinni jos jostain tulee tarve. Kun tuotantopäällikkö vetäisi ekasta köydestä, niin se meni poikki. Se oli ihankaikkisen laho köysi! No ne meni kauppaan ja osti tilalle uusia köysiä. Olivat silleen vähän pahoilla mielin, että kalliita köysiä. (Hedström 2014, 51.)

Syyskuussa 2018 Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi oikeustieteen tohtori Jaana Paanetojan tekemän selvityksen *Häirintä ja muu epäasiallinen kohtelu elokuva- ja teatterialalla*. Selvitystä varten Paanetoja on haastatellut useita media-alalla työskenteleviä henkilöitä, niin freelancereita kuin tuotantoyhtiöiden ja oppilaitostenkin edustajia. Näiden haastattelujen perusteella on käynyt ilmi media-alalla vallitsevan ns. hiljaisuuden kulttuuri. Alalla oleviin ja ilmi tuleviin ongelmiin on ollut vaikea puuttua, sillä puuttumiselle ei ole löytynyt riittävästi tukea työympäristöstä tai oppilaitoksista. Työntekijät eivät ole kokeneet mahdolliseksi hankaloittaa tiukkaa aikataulua ja budjettia kertomalla kokemistaan epäkohdista. Kysymys on siis alalle muodostuneesta sisäisestä toimintatavasta, jossa yksilön oikeus syrjäytyy tuotannon tehokkuuden ja yhteisön suojelun tieltä. Haastatellut kertoivat myös, että yksi tekijä asioihin puuttumattomuuteen on voinut olla alan yleisen maineen suojelu. Pelko siitä, että kulttuuriala menettää rahoitusta epäkohtien tullessa esille, oli haastateltavien mukaan ohjannut käytöstä. (Paanetoja 2018, 137-138.)

Sitä touhua yleisesti kuvaa myös se, että jossain vaiheessa kun me oltiin oltu Eestissä muutaman viikon, niin oli yksi vapaailta. Mentiin syömään johonkin niistä muutamista kippoloista mitä siellä siihen aikaan oli. Tilattiin ruoat ja pullot kaljaa. Notkuin siinä tiskillä, ja tuntui että ruoan tuleminen kesti kuusi tuntia, vaikka se todellisuudessa oli ehkä kymmenen minuuttia. Join sitä kaljaa korkeintaan puoli desiä ja sain ruoasta syötyä pari palaa, minkä jälkeen nukahdin sitten saman tien naama lautasella. Jossain vaiheessa joku hieman kolautti mua, jolloin heräsin ja ihmettelin mitä oli tapahtumassa ja missä olin. Tarjoilijat katsoivat, että ei hitto taas ovat suomipojat tulleet Eestiin ja juoneet liikaa. Ihan ymmärrettävää sinänsä, muutama viikkoon

ei ollut pystytty peseytymään ja haisimme varmaan aivan järkyttävälle sonalle. (Hedström 2014, 128-129.)

Media-alalla työsuojelun ja työturvallisuuden takaamisen haasteeksi muodostuu yleissitovan työehtosopimuksen uupuminen. Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry:n, Palvelualojen työnantajat ry:n ja Suomen journalistiliitto ry:n laatimassa elokuva- ja tv-tuotantoa koskevassa työehtosopimuksessa, jonka voimassaoloaika on 1.11.2017 - 31.12.2019, on kyllä säädetty, että työehtosopimuksen sopijaosapuolien tulee kiinnittää sopimuskauden aikana huomiota työturvallisuuteen ja työssä jaksamiseen (TEME 2018, 3.4). Koska työehtosopimus ei kuitenkaan ole alalla yleissitova, eivät media-alan työnantajat ole sitoutettuja noudattamaan siinä määriteltyjä reunaehtoja. Yleissitovuuden edellytysten täyttymistä viimeksi 14.12.2015 arvioitaessa todettiin, että työehtosopimusta ei voida pitää työehtosopimuslain (55/2001) perusteella alallaan edustavana, koska työehtosopimuksen piiriin kuuluvien työntekijöiden määrä oli liian suppea alan koko työntekijämäärään verrattuna (Elokuva- ja tv-tuotantoa koskeva... 23/2015).

Asioihin on onneksi tulossa muutosta. Työterveyslaitos käynnisti syksyllä 2018 *Floor Is Yours!* -hankkeen esittävien taiteiden alan turvallisuusjohtamisen ja -kulttuurin tilasta ja kehittämistarpeista, minkä tavoite on kehittää käytännön työvälineitä ja jakaa tietoa työturvallisuuden ja turvallisen kulttuurin edistämiseksi (Floor Is Yours! 2018). Lisäksi selvityksessään Paanetoja ehdottaa uusia toimintamalleja ja käytäntöjä media-alalle. Toimenpide-ehdotuksiin kuuluu muun muassa puuttuvien rakenteiden, mallien ja toimintatapojen luominen sekä alalle räätälöidyn oikeudellisen koulutuksen ja aineiston laatiminen, ottaen kuitenkin etusijalla huomioon alan sisäinen toiminta ennen lainsäädäntömuutoksia. (Paanetoja 2018, 159-160.)

Kaikki on siellä valkokankaalla, joka ikinen asia mikä sen tuotannon aikana tapahtuu. Jos cateringissa on huonoa kahvia jonain päivänä - se on siellä kankaalla että se kahvi oli huonoa. Kaikki asiat vaikuttaa sinne. Ja varsinkin päivän mitta. Näistä leffoista tulisi 15-20% parempia suoraan, jos niitä tehtäisiin lyhyemmällä työpäivillä. Ihan varmasti. (Hedström 2014, 147.)

2 TYÖSUOJELU JA TYÖTURVALLISUUS

2.1 Työsuojelu

Työsuojelu tarkoittaa toimintaa sekä toimia, joilla työntekijöiden työhyvinvoinnista sekä työkyvystä pyritään huolehtimaan. Se käsittää paitsi laissa määrättyjä, mutta myös vapaaehtoisia toimia, joilla mahdollisia haittoja sekä uhkia työntekijää kohtaan pyritään poistamaan, vähentämään ja ennaltaehkäisemään siten, että sairaspotilaat voitaisiin minimoida ja työuria pidentää.

Työsuojelussa kysymys on pitkälti työympäristön kehitystyöstä, jossa mukana ovat paitsi työnantaja niin myös työntekijät sekä mm. työterveyshuolto. Työsuojelun piiriin kuuluvat esimerkiksi henkinen työsuojelu, työssä jaksaminen, ergonomia sekä laiteturvallisuus. (Työsuojelu Suomessa 2016.)

Suomessa työsuojelun lainsäädännön kehittämisestä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö, joka on vastuussa myös kansainvälisestä yhteistyöstä mm. Euroopan Unionin kanssa. Työsuojeluasiat kuuluvat työ- ja tasa-arvo-osastolle, joka koostuu neljästä yksiköstä: tasa-arvoyksiköstä, säädösyksiköstä, valvonta- ja ohjausyksiköstä sekä toimintapolitiikkayksiköstä. (Työsuojelu Suomessa 2016.)

Työntekijän velvollisuuksiin kuuluu työnantajan ohjeiden noudattaminen, kuten esimerkiksi vaadittavien henkilösuojainten käyttö tai koneiden asianmukainen käyttäminen. Työntekijällä on myös velvollisuus raportoida mahdolliset vaaratilanteet esimiehelleen ja omalta osaltaan pidettävä huolta omasta sekä muiden turvallisuudesta sekä asiallisesta kohtelusta. Työturvallisuuslakiin perustuen työntekijällä on myös oikeus kieltäytyä työstä, josta voi koitua vaaraa joko hänen hengelleen tai terveydelle, mikäli vaara ei ole muutoin estettävissä. (738/2002.)

Työnantajalla on lain määräämä velvollisuus järjestää työntekijöilleen vähintään ehkäisevää työterveyshuoltoa, mikäli työntekijöitä yrityksessä on yksikin. Niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla työterveyshuollon tehtävät lähtevät työpaikan tarpeista, yh-

teistyöstä työterveyshuollon ja työpaikan välillä sekä työsuojelun ja -turvallisuuden yhteistyöstä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017). Sen tarkkaileminen, kuinka hyvin työn vaatimukset ja työntekijän terveyden edellytykset kohtaavat on tärkeässä roolissa työhön liittyvien sairauksien ja tapaturmien ehkäisyssä. Myös säännöllisten terveystarkastusten järjestäminen kuuluu työnantajan velvollisuuksiin, mikäli työhön sisältyy erityistä sairastumisen vaaraa tai terveydellisiä erityisvaatimuksia. Halutessaan työnantaja voi tarjota työntekijälle myös työhöntulo- ja ikäkausitarkastuksia, vaikkei työhön sisältyisikään erityistä sairastumisen vaaraa (Ehkäisevä työterveyshuolto 2018).

Työnantajan velvollisuuksiin on myös puuttua häirintään tai muuhun epäasialliseen kohteluun työpaikalla, mikäli sellaista havaitaan. Työnantajan tulisikin siksi aktiivisesti seurata myös sitä, esiintyykö työpaikalla häirintää ja puuttua siihen oma-aloitteisesti. Häirintää voi olla esimerkiksi pilkkaava tai väheksyvä puhe, maineen sekä aseman kyseenalaistaminen, seksuaalinen häirintä tai työnjohtovallan väärinkäyttäminen. Ehkäisevinä toimenpiteinä työnantaja voi julistaa työpaikalla nollatoleranssin häirinnän suhteen sekä laatia yhteiset pelisäännöt, joita kaikki työpaikalla sitoutuvat noudattamaan. Häirintää koikiessaan tai huomattaessaan työpaikalla on jokaisen velvollisuus ilmoittaa siitä eteenpäin mahdollisimman pian. (Epäasiallinen kohtelu 2018.)

Työntekijälle kuuluu oikeus olla mukana vaikuttamassa työpaikkansa työterveyshuoltoon yhteistoimintamenettelyllä ja hänen näkyvillään täytyy olla tieto siitä, missä hänelle työterveyshuoltoa tarjotaan. Työterveyshuolto tarjoaa työntekijälle myös ohjausta ja neuvontaa työhön liittyvissä vaara- ja riskitekijöissä sekä osallistuu ensiapuvalmiuden järjestämiseen työpaikalla. Mikäli työntekijä on osatyökykyinen tai vajaakuntoinen on työterveyshuollon tehtävä seurata ja pyrkiä edistämään henkilön työssäjaksamista sekä tarvittaessa ohjata hänet hoitoon tai kuntoutukseen. (Ehkäisevä työterveyshuolto 2018.)

Työterveyshuolto kuuluu myös yrittäjille ja omaa työtä tekeville, kuten esimerkiksi toimimella työskentelevää henkilöä. Tällöin henkilö voi hankkia itselleen ehkäisevää työterveyshuoltoa tai yleislääkäritasoisena sairaanhoidon osana työterveyshuoltoa. Kela korvaa työterveyshuollosta koituneita kustannuksia, jotka katsotaan tarpeellisiksi ja kohtuullisiksi. (Työsuojelu.fi 2017.)

Ehkäisevään työterveyshuoltoon kuuluu muun muassa työpaikalla tehtävä työpaikkaselvitys, mahdolliset terveystarkastukset, ohjaus sekä neuvonta ja ensiapuvalmiuden ylläpitäminen. Työterveyshuolto tarjoaa myös työpaikkaselvityksen ja terveystarkastusten pohjalta toimenpide-ehtotuksia esimerkiksi työn terveellisuuden ja turvallisuuden parantamisesta ja työn sopeuttamisesta vastaamaan työntekijöiden edellytyksiä. (Ehkäisevä työterveyshuolto 2018.)

Jotta työpaikasta voidaan onnistuneesti tehdä mahdollisimman turvallinen ja terveellinen, tarvitaan työterveysyhteistyötä. Tämä tarkoittaa paitsi työnantajan ja työntekijän välistä yhteistyötä, jossa työntekijöiden työympäristöä ja henkilökohtaisia edellytyksiä työhön seurataan, arvioidaan ja kehitetään, mutta myös työpaikan ja työterveyshuollon yhteistoimintaa. Yhteistyö käynnistyy, kun työnantaja alkaa tarjota työterveyshuoltoa työntekijöilleen, jolloin työterveystarpeet tunnistetaan ja todennetaan yhteistyössä työpaikan kanssa. Työterveyshuollon ytimessä toimivat työterveyden ja -turvallisuuden ammattilaiset, kuten työterveyslääkäri, työterveyshoitaja, työfysioterapeutti sekä työpsykologi. (Työterveyslaitos n.d.)

Työterveyshuolto vaikuttaa yhdessä työnantajien toimenpiteiden kautta mm. työurien pidentämiseen, sairaspöissaolojen vähentämiseen ja nopeaan työelämään palaamiseen, työssä jaksamiseen sekä työkyvyttömyyseläkkeiden ja työtapaturmien vähenemiseen. Yksi sijoitettu euro saadaan työterveyslaitoksen mukaan 3-5 kertaaisesti takaisin työnantajalle. Palveluiden kattavuus kuitenkin vaihtelee erityisesti pienyrityksissä, yksinyrittäjillä sekä epätyypillisissä työsuhteissa olevilla, mutta eroja löytyy paljon myös eri ammattien väliltä. Esimerkiksi työnantajan järjestämistä työterveyshuollon palveluista nauttivat 96% palkansaajista, kun taas yrittäjistä vain 48% on järjestänyt työterveyshuollon. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017).

Työpaikkaselvitys eli perusselvitys on työterveyshuollon ammattilaisen tekemä selvitys, jossa kartoitetaan työn fyysistä ja psyykkistä kuormittavuutta sekä sitä, missä määrin työntekijät altistuvat kemiallisille, fysikaalisille ja biologisille haitoille ja vaaroille. Työpaikkaselvitykseen kuuluvat myös toimialakohtaiset yleistiedot, joita täydennetään työpaikkakohtaisilla tiedoilla. Selvityksen perusteella arvioidaan työolojen merkitystä työntekijöiden terveydelle ja työkyvylle sekä laaditaan toimenpidesuosituksset, jotka kirjataan kirjalliseen raporttiin. (Ehkäisevä työterveyshuolto 2018.)

Toimintasuunnitelma on pakollinen kirjallinen ja vuosittain tarkastettava suunnitelma, jonka työterveyshuollon palveluntuottaja sekä työnantaja laativat työpaikkaselvityksen pohjalta. Se on vapaamuotoinen, mutta molempien osapuolten hyväksymä kuvaus työterveyshuollon yksityiskohtaisista tehtävistä ja vastuista työkyvyn hallinnassa. Toimintasuunnitelma käydään myös läpi työpaikalla esimerkiksi työsuojelutoimikunnassa tai muussa vastaavassa menettelyssä. (Ehkäisevä työterveyshuolto 2018.)

Työsuojeluviranomaisten tehtävistä ja keinovalikoimasta säädetään valvontalaissa työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta. Työsuojeluasioiden yhteistoiminta työpaikalla järjestetään lain mukaisella tavalla, mikäli työpaikalla ei erikseen noudateta asiaa koskevaa työmarkkinaosapuolten välistä sopimusta. Työsuojeluvalvonta koostuu kahdesta kokonaisuudesta: työpaikka- ja markkinavalvonnasta. Työpaikkavalvonnalla tarkoitetaan sitä valvontaa, missä säädettyjen lakien ja sopimusten noudattamista työpaikoilla valvotaan. Markkinavalvonnassa vuorostaan keskitytään markkinoilla olevien työssä käytettävien teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden valvontaan, kuten esimerkiksi valmistajiin ja näiden valtuutettuihin edustajiin, maahantuontiin sekä jakeluun. (Työsuojelu Suomessa 2016.)

Aluehallintovirastojen työsuojeluviranomaiset valvovat työsuojelulainsäädännön toteutumista, suorittamalla työpaikkatarkastuksia. Sen tehdäkseen heillä on oikeus päästä työpaikalle ja saada työnantajalta tarvittavat selvitykset ja tiedot työpaikasta. Yllätystarkastuksia tehdään, mikäli katsotaan, että se on tarkastuksen kannalta oleellista, mutta normaalisti työpaikkatarkastuksista ilmoitetaan etukäteen. Tarkastuksen päätteeksi tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus ja tarkastaja esittää keskeisistä havainnoista yhteenvedon työpaikalla sekä kertoo, millaisia toimenpiteitä hän työnantajalta edellyttää. (Työsuojelu Suomessa 2016.)

Kuolemaan johtaneet tapaturmat ovat Suomessa vähentyneet 50 vuodessa yli 400:sta noin 30:een ja ammattitautiepäilyt ovat viimeisen kahdeksan vuoden aikana puolittuneet. Tästä huolimatta työtapaturmien kokonaislukumäärä on kuitenkin pysynyt 125 000 tapaturman vuositasolla jo kymmenkunta vuotta (Työsuojelu Suomessa 2016).

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (Työsuojelu varmistaa turvalliset työolot n.d.) on laatinut linjauksensa työhyvinvoinnista sekä työympäristöstä, jotka Suomessa pyritään saavuttamaan vuoteen 2020 mennessä. Näihin tavoitteisiin kuuluu ammattitautien väheneminen 10%, työpaikkatapaturmien taajuus alenee 25% ja työn aiheuttama koettu fyysinen sekä henkinen kuormitus vähenee 20% (Työsuojelu Suomessa 2016).

2.1.1 Työsuojelun historiaa

Suomessa ensimmäinen työsuojeluasetus tehtiin vuonna 1889, kun teollisuusammateissa olevia työntekijöitä koskeva työsuojelulaki astui voimaan ja Suomeen muodostui myös ammattientarkastajien ammattikunta. Aluksi virkaan nimettiin kaksi ammattientarkastajaa, yksi läntiseen ja toinen itäiseen piiriin. Ammattientarkastajien tehtävä oli kiertää tehtaita ja puuttua mahdollisiin epäkohtiin ja löytää ratkaisuja, joilla paitsi työntekijöiden hyvinvointi pystyttiin takaamaan, mutta myös työnantaja saatiin vakuutettua toimenpiteiden kannattavuudesta. Vaikka kolme neljäsosaa suomalaisista hankkivatkin elantonsa maataloudesta oli kaupungeissa paljon tehdastyöläisiä, joiden ammattiolosuhteita ei siihen asti oltu valvottu ja tapaturmia sattui paljon. Tehtaissa oli töissä myös paljon naisia ja lapsia, joiden työolosuhteisiin ja esimerkiksi työaikoihin 1889 työsuojelulaki puuttui ensimmäistä kertaa. Ammattientarkastajia voidaankin kutsua suomalaisen työsuojeluorganisaation ensiaskeleeksi. Myöhemmin vuonna 1917 ammattientarkastajien rinnalle tulivat myös työläisapulaiset ja työntekijöiden edustajina luottamusmiehet. Vuoden 1927 ammattientarkastuslaissa työläisapulaisten virallinen ammattinimike muuttui työläistarkastajiksi. (Kettunen 2016, 2.)

Vuonna 1895 työkorvauslain säätäminen toi esille myös oleellisen tavoitteen; korvausjärjestelmä olisi suunniteltava niin, että se kannustaisi työntekijöitä välttämään työtapa-
turmia, mutta vakuuttaisi myös työnantajat suojelutoiminnan taloudellisesta kannattavuudesta. Huoli siitä, että työntekijät joutuisivat tahallaan onnettomuuksiin korvausten toivossa ja väitteet siitä, että lyhennetty työaika johtaisi joutilaisuuteen elivät myös vahvoina lakeja neuvoteltaessa. (Kettunen 2016, 3.)

Ammattientarkastajat olivat suuressa roolissa tehtaiden olosuhteiden parantumisessa. Uudet ja turvallisemmat koneet sekä oppineet työntekijät vähensivät vaaratilanteita tehtailla

huomattavasti. Tapaturmien välttämiseksi tehtiin tehokkaan, hyvin järjestetyn tehtaan ja kurinalaisen, huomisestaan huolta kantavan työläisen tunnusmerkki (Kettunen 2009, 4).

Yksi tunnetuimpia ammattientarkastajia oli vuonna 1903 Suomen ja Pohjoismaiden ensimmäisenä ”naispuoleisena ammattientarkastajana” toiminut opettaja sekä puusepäntehtaan ja höyrysahan omistaja Vera Hjelt. Hän laati uransa aikana useita aloitteita esimerkiksi syömistä ja juomista, asumista, pukeutumista, liikkumista, puhumista ja sukupuolten suhteiden järjestämistä koskevista asioista ja pyrki innostamaan työnantajia järjestämään naispuoleisille työntekijöilleen ruoan- ja kodinhoidon kursseja. (Kettunen 2009, 6.)

Ammattientarkastajat olivat myös oleellisessa roolissa amerikkalaisen ”Safety First” -turvallisuustoiminnan rantautumisessa Suomeen 1920 -luvulla. Ideana oli se, että vähintään 80% työtapaturmista olivat työntekijästä itsestään johtuvia virhesuorituksia ja tavoitteena oli kasvatus, jossa työturvallisuus, työteho ja työrauha nivottiin yhteen. Tieto Safety First -liikkeestä tuli suomalaisille pääasiassa kansainväliseltä ILO :lta, joku perustettiin vuonna 1919 työtä, työsuhteita ja työntekijöitä koskevan tiedon kansainväliseksi keskuksiksi. 1935 tämän aatteen pohjalta perustettiin Tapaturmantorjuntayhdistys, josta turvallisuus-työ erotettiin 1971 omaksi järjestökseen, Työsuojelu ry :ksi, joka vuorostaan sulautettiin myöhemmin vuonna 1974 osaksi Työterveyslaitosta. Tähän asti oltiin puhuttu työväensuojelusta, mutta 1970-luvun alkupuolella nimi muutettiin viimein työsuojeluksi (Kettunen 2009, 15).

2.2 Työturvallisuus

Työturvallisuuskeskuksen mukaan työturvallisuus on sitä, että työpaikalla fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset työolot ovat kunnossa. Näiden olojen kunnossapito edellyttää työtapojen tavoitteellista organisointia ja yhteistyötä sekä seurantaa. Tavoitteena on turvallinen työ, työntekijöiden hyvinvointi ja sen myötä muodostuva vastuullinen yrityskuva. (Työturvallisuus ja työsuojelu n.d.) Työterveyslaitos kertoo työturvallisuuden edistämisen lähtevän hyvästä suunnittelusta, jossa ihmisen toiminta suhteessa työympäristöön on otettu huomioon joustavasti (Työturvallisuus, Työterveyslaitos n.d).

Työturvallisuuden valvontaa varten on säädetty työturvallisuuslaki. Työturvallisuuslain (738/2002) tarkoitus on ”parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden haittoja”. Työturvallisuuslakia sovelletaan myös oppilaan ja opiskelijan työhön koulutuksen yhteydessä (738/2002, 4§).

Työturvallisuuslain mukaan työnantaja on velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Huolehtimisvelvollisuuden laajuutta rajaavina tekijöinä otetaan huomioon epätavalliset ja ennalta arvaamattomat olosuhteet, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa, ja poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää huolimatta kaikista aiheellisista varotoimista. (738/2002, 8§.)

Työturvallisuuden riskitekijä tarkoittaa työntekijälle työstä aiheutuvaa henkiselle tai fyysiselle terveydelle haitallista tai vaarallista tilannetta tai toimintatapaa. Riskitekijät on tässä opinnäytetyössä jaoteltu kolmeen osaan: fyysiset, psyykkiset ja fysikaaliset tekijät.

Fyysisiin riskitekijöihin lukeutuvat työn raskaudesta johtuvat ruumiilliset tekijät. Myös työergonomia, kuten työasento sekä näyttöpääte-ergonomia, lukeutuvat fyysisiin tekijöihin.

Psyykkisiin riskitekijöihin on laskettu työntekijän henkilökohtaiseen psyykkiseen terveyteen vaikuttavien asioiden, kuten vähäinen uni ja stressistä johtuva uupuminen, lisäksi myös sosiaaliset tekijät, kuten epäasiallinen kohtelu, häirintä tai tehtävä- ja vastuualueiden epäselvyys.

Fysikaalisilla riskitekijöillä tarkoitetaan työpaikasta, joka media-alalla yleensä tarkoittaa joko tuotannon kuvauspaikkaa tai jälkityötilaa, johtuvia riskitekijöitä, kuten melua, kuumuutta tai kylmyyttä, tai valaistusta.

Media-alan työntekijät saattavat tuotannoissaan törmätä ns. erityistilanteisiin ja niistä aiheutuviin riskitekijöihin. Tällaisia tekijöitä on esimerkiksi lapset tai eläimet kuvauksissa, tulen käyttö kuvauksissa ja kuvaaminen yleisen liikenteen joukossa. Erityistilanteisiin voi

olla hankalaa varautua, etenkin opintojen ohessa tehtävissä tuotannoissa, joissa työntekijöillä usein ei ole paljon kokemusta tällaisten tilanteiden oikeaoppisesta hoitamisesta.

2.2.1 Fyysiset tekijät

Työn fyysisiin riskitekijöihin lukeutuvat erilaiset työn raskauteen liittyvät tekijät sekä työergonomia. Kauppisen ym. kirjoittaman katsauksen *Työ ja terveys Suomessa 2009* mukaan toistuvat käden työliikkeet, hankalat työasennot, raskaiden taakkojen käsittely ja fyysisesti raskas työ lisäävät erityisesti työhön liittyvien liikuntaelinvaivojen riskiä (Kauppinen ym. 2009, 64).

Media-alalla työn raskauteen vaikuttaa erityisesti käytössä olevan kaluston ajantasaisuus ja kunnossapito. Käytössä on usein painavaa kalustoa, jonka oikeanlainen huoltaminen ja käyttö vaatii osaavat työntekijät. Esimerkiksi kamera- ja valokalustovalmistaja Arri Groupin internet-sivujen teknisten tuotetietojen mukaan M-sarjan lamppujen painot vaihtelevat M8-lamppumallin 8 kilosta jopa ARRIMAX 18/12 -mallin 70 kiloon (Arri Group M-Series 2018). Jos työntekijä ei osaa kiinnittää tällaista valoa oikein, tai jos kiinnityskohta on kaluston huollon puutteesta tai yleisestä huolimattomuudesta johtuen vaurioitunut, voi lampun käyttö olla kuvauksissa vaarallista.

Kaluston siirto voi myös olla terveydelle haitallista, mikäli se tehdään väärin. Tämä koskee paitsi kamera- ja valo-osaston, myös etenkin lavastusosaston työntekijöitä. Media-alan tuotantojen lavastuksessa käytetään usein esimerkiksi vanerista tehtyjä lavasteseiniä. Yksi neliometri 15mm paksuista, kokonaan koivusta tehtyä vaneria, jossa viilujen lukumäärä on 11, painaa Metsäteollisuuden *Vanerikäsi*-oppaan mukaan keskimäärin 10,2kg (Metsäteollisuus 2005, 16). Tällaisesta tai saman tyyppisestä vanerista tehtyt, media-alan tuotannoissa tarvittavat lavasteseinät ovat vähintään pari-kolme metriä korkeita ja pari metriä leveitä. Niiden paino voi siis olla useita kymmeniä kiloja, ja niitä saatetaan tarvita tuotannossa useita. Mikäli lavasteseiniä päädytään hyödyntämään, on tuotantoa valmistellessa niiden siirtely usein välttämätöntä. Kauppisen ym. katsauksen mukaan raskaiden taakkojen käsittely on erityisesti selän ja olkapään vaivojen riskitekijä (Kauppinen ym. 2009, 65), ja lavastusosaston työntekijöiden tekemä, toistuva lavasteseinien siirtäminen lukeutuu eittämättä raskaiden taakkojen käsittelyyn. Lisäksi etenkin kiireessä ja/tai yksin tehtyt siirrot kohottavat tapaturmariskin mahdollisuutta.

Myös tuotannon aikana tehtävät paljon istumista vaativat työt, esimerkiksi leikkaajan ja tuottajan työt, on otettava huomioon media-alan työntekijän työergonomiaa miettiessä. Näyttöpäätteellä työskentelyyn liittyy mahdollisesti terveydelle haitallisia аспекteja, etenkin työskentelyn ollessa pitkäkestoista. Lääketieteellisen aikakauskirja Duodecimin internet-artikkelin *Liikkumattomuus on vaarallista - sohvaperuna kuolee ennen aikojaan* mukaan pitkät liikkumattomuusjaksot aiheuttavat terveysongelmia niillekin, jotka harrastavat nykysuositusten mukaista terveysliikuntaa. Erityisen vaarallinen liikkumattomuuden muoto on istuminen, ja kaikkein huonoimmassa asemassa ovat ihmiset, jotka liikkuvat vähän ja istuvat pitkään työssään ja/tai vapaa-ajallaan. (Duodecim 2016.)

2.2.2 Psyykkiset tekijät

Työntekijän psyykkiseen työhyvinvointiin vaikuttaa sekä tämän henkinen terveys että työpaikan sosiaaliset olosuhteet. Työturvallisuuskeskus antaa vinkkejä, miten työnantajan on mahdollista edistää työntekijän henkistä hyvinvointia työpaikalla ja vähentää tämän haitallista kuormitusta mm. oikeudenmukaisella päätöksenteolla ja kohtelulla, arvostavalla vuorovaikutuksella, kiittämällä, tukemalla ja kannustamalla (Psykososiaalinen kuormitus, n.d).

Yksi media-alan töissä eniten työntekijän voimavaroja kuluttava asia on pitkät työajat. Elokuva- ja tv-tuotantoja koskevan työehtosopimuksen mukaan säännöllinen työaika on enintään 8 tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa (TEME 2018, 7§). Työehtosopimuksessa lukee vuorokautisen säännöllisen työajan voivan jaksotyössä olla enintään 13 tuntia, jollei paikallisesti toisin sovita. Sen mukaan vuorokautinen säännöllinen työaika ei kuitenkaan voi olla jatkuvasti ja pitkäaikaisesti päivittäin yli 13 tuntia, ja työaika tulee tasoittaa aina kun mahdollista työsuhteen kestäessä. (TEME 2018, 9§ & 10§.) Työehtosopimuksessa myös määrätään työntekijän vuorokautisen keskeytymättömän lepoajan olevan vähintään 11 tuntia. Tähän sisältyy lisäksi, jonka mukaan työntekijä ja työnantaja voivat sopia tilapäisestä lepoajan lyhentämisestä. (TEME 2018, 13§.) Työehtosopimuksessa ei kerrota, mikä lasketaan tilapäiseksi lepoajan lyhennykseksi tai kuinka lyhyeksi työntekijä ja työnantaja voivat lepoajan tarvittaessa sopia. Lisäksi, kuten jo aiemmin todettu, elokuva- ja tv-tuotantoa koskeva työehtosopimus ei ole yleissitova, joten työnantajan ei ole pakko noudattaa näitä työ- ja lepoajoille määriteltyjä reunaehtoja.

Pitkät työajat vaikuttavat negatiivisesti työturvallisuuteen. Työterveyslaitoksen psykologi Järnefeltin laatiman oppaan *Pysy vireänä liikenteessä* mukaan väsyneenä valppaus ja näönvaraisen tiedon havaitseminen heikkenee, aivojen tiedonkäsittely hidastuu, ajattelun joustavuus vähentyy sekä riskinottokynnys alentuu (Järnefelt 2011, 13). Tämä aiheuttaa vaaratilanteita paitsi kuvauspaikalla raskaan kaluston kanssa toimiessa, myös liikenteessä ajettaessa kuvauspaikalle tai sieltä pois. Tieliikennelaissa (267/1981) on määrätty, että ”ajoneuvoa ei saa kuljettaa se, jolta sairauden, vian, vamman tai väsymyksen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä puuttuvat siihen tarvittavat edellytykset” (267/1981, 63§). Toisin sanoen Suomen laki kieltää väsyneenä ajamisen. Väsymys ei kuitenkaan ole tieliikennelaissa määritelty rikkomus tai rikos (267/1981, 8. luku).

Työpaikan sosiaalisiin oloihin ja työssä viihtymiseen vaikuttaa jokainen työntekijä tahollaan. Työturvallisuuskeskuksen mukaan iso osa toimivan työyhteisön toiminnasta koostuu vuorovaikutuksellisista ja asenteellisista asioista. Jokainen työyhteisön jäsen vaikuttaa omalla asennoitumisellaan, motivaatiollaan ja yhteistyö- ja vuorovaikutustaidoillaan ilmapiiriin. Jokainen voi valita käyttäytyä ystävällisesti ja arvostavasti. (Toimiva työyhteisö, n.d.)

Esimiehen tulee puuttua työpaikalla tapahtuvaan huonoon käyttäytymiseen ja yhteistyökyvyttömyyteen. Huono käyttäytyminen otetaan puheeksi esimiehen ja työntekijän välisessä keskustelussa. (Työkäyttäytyminen, n.d.) Opintojen aikana tehtävissä projekteissa opiskelijoiden esimiehen virkaa toimittaa ohjaava opettaja.

2.2.3 Fysikaaliset tekijät

Kanervan teoksessa *Työ turvalliseksi - Työpaikan hyvät työturvallisuuskäytännöt* kerrotaan työnteon kannalta hyvin sijoitettujen koneiden ja laitteiden sekä toimivien järjestelyjen olevan perusasioita, jotka mahdollistavat hyvän ja turvallisen työn suorittamisen (Kanerva 2008, 66). Kanervan mukaan työpaikan siisteys ja järjestys kuuluvat myös oleellisesti jatkuvasti tarkkailtaviin asioihin. Puutteet näissä kysymyksissä aiheuttavat monenlaista harmia ja ajanhukkaa, ja esimerkiksi erilaiset satuttamiset ja kaatumiset joutuvat usein huonosti järjestetystä työtilasta. (Kanerva 2008, 66.) Työpaikan siistinä pito kuuluu olennaisesti myös media-alan tuotantoihin. Etenkin kun työskennellään pienissä,

mahdollisesti hämärissä tiloissa, joissa lattioiden poikki vedetään useita sähköjohtoja esimerkiksi valoja varten, on ensisijaisen tärkeää, että ylläpidetään järjestystä.

Kanerva huomauttaa usein virheiden alkuperän voivan olla tiloissa, niiden rakenteissa tai toimivuudessa. Tyypillinen ja moninainen ongelmavyhti on homealtistus kiinteistön sisätiloissa. (Kanerva 2008, 62.) Media-alalla tuotantoja saatetaan kuvata kiinteistöissä, jotka ovat erittäin vanhoja, huonokuntoisia, huonosti pidettyjä tai jopa purkutuomion saaneita. Siispä mahdollisiin kuvauspaikan tuomaan haittapuoliin tai ongelmiin on varauduttava huolellisesti.

Työturvallisuuslaissa (738/2002) on säädetty, että ”työntekijän altistuminen turvallisuudelle tai terveydelle haittaa tai vaaraa aiheuttaville lämpöolosuhteille, melulle, paineelle, tärinälle, säteilylle tai muille fysikaalisille tekijöille on rajoitettava niin vähäiseksi, ettei näistä tekijöistä aiheudu haittaa tai vaaraa työntekijän turvallisuudelle tai terveydelle taikka lisääntymisterveydelle” (738/2002, 39§). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kun media-alan tuotantoa varten kuvauspaikka varmistuu, on tehtävä tarpeelliset ennakkosuunnitelmat ja varotoimet siten, ettei kuvauspaikasta tai siellä toimimisesta aiheudu minäänlaista terveydellistä haittaa työntekijöille. Realististen riskien arviointi olisi siis suoritettava ennen jokaisen tuotannon kuvausjakson alkua. Kuten Kanerva kirjoittaa, erilaiset virheet ovat inhimillistä toimintaa, mutta turvallisuuden kannalta virheitä on kuitenkin karsittava ja niihin on puututtava (Kanerva 2008, 61).

2.2.4 Erityistilanteet ja tapaturmien ehkäisy

Media-alalla työskennellään välillä paitsi erityisen vaativissa lokaatioissa, myös erityisen vaativissa tilanteissa. Tällaisia ovat esimerkiksi eläinten tai lasten, eli alle 18-vuotiaiden henkilöiden, kanssa toimiminen kuvauksissa, kuvaaminen yleisen liikenteen seassa ja tullen tai muiden vaaralliseksi luokiteltavien aineiden käyttö kuvauksissa. Etenkin opintojen ohessa tehtävissä projekteissa tällaisiin erityistilanteisiin tulisi varautua erityisellä huolella.

Mikäli tuotantoon tarvitaan eläimiä, voidaan olettaa tuotantoon palkattavan eläintenkouluttaja. Eläintenkouluttajan työ on erilaisten temppujen kouluttamisen lisäksi erityisesti

niiden hyvinvoinnista huolehtimista, jossa varmistetaan esimerkiksi että eläin ei ole stressaantunut ja tuotannon kuvausten aikana sillä on lajilleen sopivat olotilat (Eläinnäyttelijöiden kouluttaminen vaatii... 2006). Jos tuotantoon palkataan lapsia, on lähtökohtaisesti noudatettava erityistä varovaisuutta esimerkiksi liikenteessä heitä kuljettaessa. Olisi myös Paanetojan selvityksen perusteella hyvä miettiä, voitaisiinko tuotannossa nimetä yksi vastuuhenkilö, joka huolehtisi lasten hyvinvoinnista koko tuotannon ajan (Paanetoja 2018, 166).

Yleisen liikenteen seassa kuvattaessa tuotantoon tarvitaan vähintään kaksi liikenteenohjaajaa. Liikenteenohjaajana ei voi toimia kuka tahansa, vaan liikenteen pysäyttämisestä vastaavilla henkilöillä tulee olla voimassaoleva Tieturva 2 -pätevyys. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 11/2015.)

Media-alan tuotannoissa saatetaan käyttää tehosteena tulta tai muuta vaaralliseksi luokiteltavaa ainetta. Vaaralliseksi luokiteltavia aineita on pelastuslain (379/2011) säädösten mukaisesti käsiteltävä huolellisesti ja riittävää varovaisuutta noudattaen. Pelastuslain mukaan ryhdyttäessä työhön, jonka johdosta tulipalon tai muun onnettomuuden vaara lisääntyy, on huolehdittava riittävästä varotoimista. (379/2011, 5§.) Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen laatimassa pyroteknisten ja tehosteena käytettävien tuotteiden käytön opissa sanotaan, että pelastusviranomaiset eivät kuitenkaan vaadi tällaisia aineita käyttävältä työntekijältä tulityölupaa, kun kyseessä on elokuva- tai tv-tuotannossa käytettävät tehosteet (Helsingin kaupungin pelastuslaitos ja... 2017, 11).

Turvallisuuteen kuuluu myös mahdollisiin vahinkoihin varautuminen, ja vahingon sattuessa tulee osata toimia oikein (Kanerva 2008, 7). Tapaturmia tulee siis pyrkiä ehkäisemään media-alankin tuotannoissa kattavan riskianalyysin teolla ennen kuvausvaiheen alkamista. Lisäksi mahdollisten vahinkojen sattumiseen tulee varautua riittäväillä ennakkotoimenpiteillä.

Kanervan teoksessa kerrotaan yksiselitteisesti, että jokaisella työntekijällä on lakisääteinen oikeus pidättäytyä sellaisesta työstä, jossa uhkaa vakava hengen tai terveyden menettämisen vaara. Kenenkään ei pidä vaarantaa omaa terveyttään saati henkeään töissä. (Kanerva 2008, 60.) Kanervan lausuntoa tukee Tampereen ammattikorkeakoulussa 1.1.2019

voimaan tuleva yliopistolaki (558/2009), jossa on todettu opiskelijalla olevan oikeus turvalliseen työympäristöön (558/2009, 41a§).

3 OPPILAITOSTEN KÄYTÄNTÖIHIN PEREHTYMINEN

Jotta media-alan opintojen työsuojelua ja työturvallisuutta pystytään parantamaan, tulee ensimmäisenä tietenkin selvittää, mitkä seikat tarkalleen ottaen vaativat parannusta. Parannusta vaativia asioita selventääksemme lähdimme perehtymään opinnoissa, etenkin opiskelijaprojekteissa, vallalla oleviin työtapoihin ja käytäntöihin. Niihin perehtymällä kyetään myös ratkomaan, mitä voidaan tehdä asioiden parantamiseksi.

Lähdimme perehtymään oppilaitosten käytäntöihin kahdella eri kyselyllä: yhdellä media-alan opiskelijoille suunnatulla ja toisella TAMKin media-alan opettajille ja henkilökunnalle suunnatulla. Näillä pyrittiin saamaan mahdollisimman kattava kuva työsuojelun ja työturvallisuuden tämänhetkisestä tilasta monelta eri kantilta, mikä helpottaa opinnäytetyön ohessa syntyvän materiaalin luomista ja tulevaisuudessa ongelmiin ratkaisuehdotelmien laatimista.

3.1 Kysely media-alan nykyisille ja entisille opiskelijoille

Yhtenä opinnäytetyön tutkivana osana päädyttiin tekemään media-alan nykyisille ja entisille opiskelijoille kysely työsuojelusta ja työturvallisuudesta opiskelijaprojekteissa. Tutkimusmetodiksi valittiin kysely, sillä vastauksia haluttiin mahdollisimman laajasti monilta eri vuosikurssien opiskelijoilta ja TAMKin opiskelijoiden lisäksi myös muista korkeakouluista, joissa media-alaa opetetaan. Pidimme kyselyä hyvänä tapana saada mahdollisimman paljon kattavia vastauksia näin laajalta yleisöltä. Koemme, että yksittäisten haastatteluiden tekeminen ei olisi antanut tarpeeksi laajaa kuvaa opiskelijaprojektien käytännöistä ja työtavoista, eikä vastausten tilastoiminen olisi ollut yhtä helppoa tai nopeasti tehtävää.

Lisäksi yksi iso positiivisena pitämämme puoli kyselyssä oli mahdollisuus vastaajan anonyymiuteen. Uskomme, että etenkin huonosti tai väärin tehdyistä asioista puhumista helpottaa se, ettei omaa henkilöllisyyttään halutessaan tarvitse kertoa edes vastausten analysoijien tietoisuuteen.

3.1.1 Kyselyn laatiminen

Kysely laadittiin syys-lokakuussa 2018 Google Forms -pohjalle. Kysymysten suunnittelu ja kirjoittaminen tehtiin kuuden päivän aikana viikolla 38, ja se julkaistiin maanantaina 24.9.2018. Viimeiseksi mahdolliseksi vastauspäiväksi asetettiin 10.10.2018, jotta tulokset ehdittäisiin käydä läpi ja analysoida ajoissa opinnäytetyötä varten.

Kysely lähetettiin linkkinä seuraaviin Facebook-ryhmiin: TTVO, 14MA, 15MA, 16MA ja 17MA. TTVO-ryhmä on tarkoitettu entisen Tampereen taiteen ja viestinnän oppilaitoksen sekä TAMK:n entisessä elokuva- ja tv-alan koulutusohjelmassa, nykyisessä media-alan koulutusohjelmassa vielä opiskeleville ja jo valmistuneille henkilöille. 14MA, 15MA, 16MA ja 17MA taas ovat eri vuosina opintonsa aloittaneiden vuosikurssien opiskelijoiden Facebook-ryhmiä. Jokaisen ryhmän nimessä numero tarkoittaa vuotta, jolloin opinnot on aloitettu, ja MA on lyhenne sanoista media-ala. Lisäksi kyselyn linkki lähetettiin sähköpostilla Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton tiedottaja Anne Saveljefille, sekä Aalto-yliopiston ja Metropolia ammattikorkeakoulun media-alan koulutusten opinto-ohjaajille.

Facebook-ryhmät koettiin hyvänä kyselyn levitystapana, sillä sekä monet media-alan opiskelijat että alalla työskentelevät kuuluvat Facebookissa erilaisiin alaan liittyviin ryhmiin. Esimerkiksi TTVO-ryhmässä oli kyselyn vastausajankohtana, lokakuussa 2018, 1180 jäsentä. TEME:n tiedottajalle kyselyn linkki päädyttiin lähettämään, jotta tämä voisi jakaa sitä eteenpäin liiton jäsenille, jotka työskentelevät media-alalla. Muiden korkeakoulujen koulutusten opinto-ohjaajille linkki lähetettiin jaettavaksi eteenpäin opiskelijoille.

Kysely koostui sekä monivalintakysymyksistä että avoimista kysymyksistä. Anonyymiuden säilyttämiseksi kyselyssä ei ollut pakko kertoa henkilötietojaan, mutta vastaajien kesken arvottiin viisi (5) Finnkinon elokuvalippua, ja niitä jotka halusivat osallistua arvontaan pyydettiin jättämään sähköpostiosoitteensa kyselyn viimeiselle sivulle. Arvonta suoritettiin marraskuussa 2018.

Ainoastaan kyselyn ensimmäisellä sivulla oli kysymyksiä, joihin oli pakko vastata. Poistamalla pakotettu vastaaminen muista kysymyksistä pyrittiin madaltamaan kynnystä vastata kyselyyn ja saamaan etenkin avoimiin kysymyksiin rehellisempiä, perusteellisempia ja tarkemmin mietittyjä vastauksia.

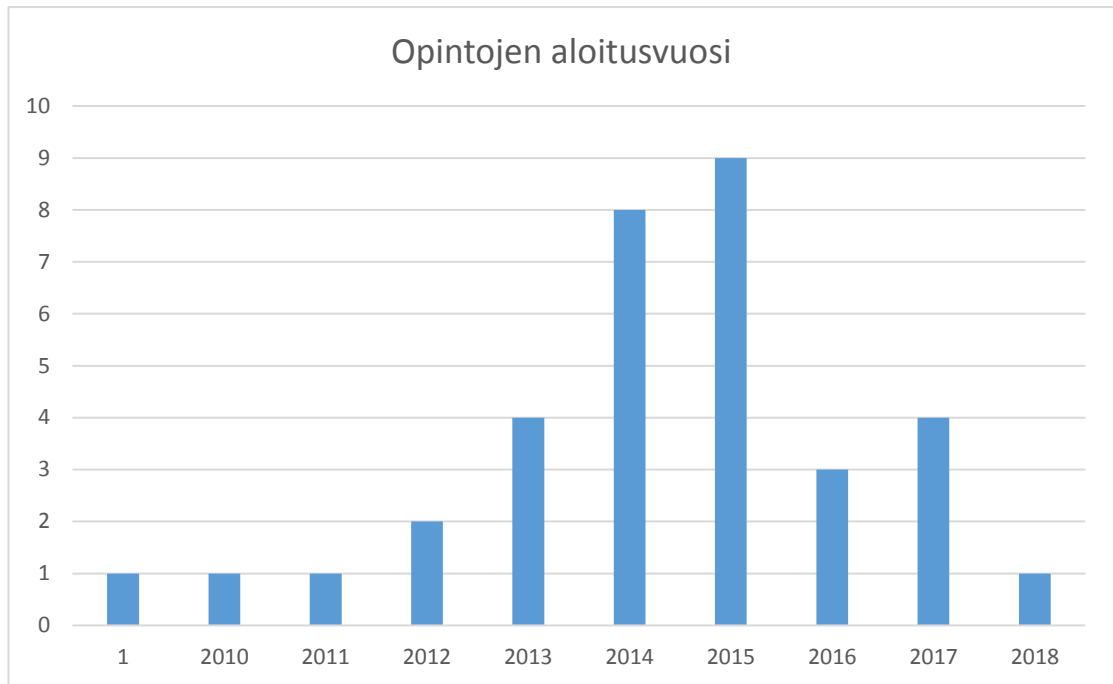
3.1.2 Tulosten analysointi

Monivalintakysymysten vastaukset kerättiin yhteiseen Excel-tiedostoon, jossa tulokset olivat helposti verrattavissa. Avointen kysymysten vastaukset kerättiin yhteiseen Word-tiedostoon. Avointen kysymysten vastauksista ei pystytty tekemään numeerisia ja siten ne eivät ole tilastointikelpoisia, mutta niitä käytettiin yhtenä lähdemateriaalina opinnäytetyön ohessa tuotettuja materiaaleja laadittaessa. Lisäksi avointen kysymysten vastauksia on käytetty opinnäytetyössä esimerkkeinä kuvailemaan työturvallisuuden liittyviä tapaturmia ja läheltä piti -tilanteita opiskelijaprojekteissa sekä työsuojelun ja työturvallisuuden huomiointia opinnoissa.

3.1.3 Kyselyn tulokset: taustatiedot

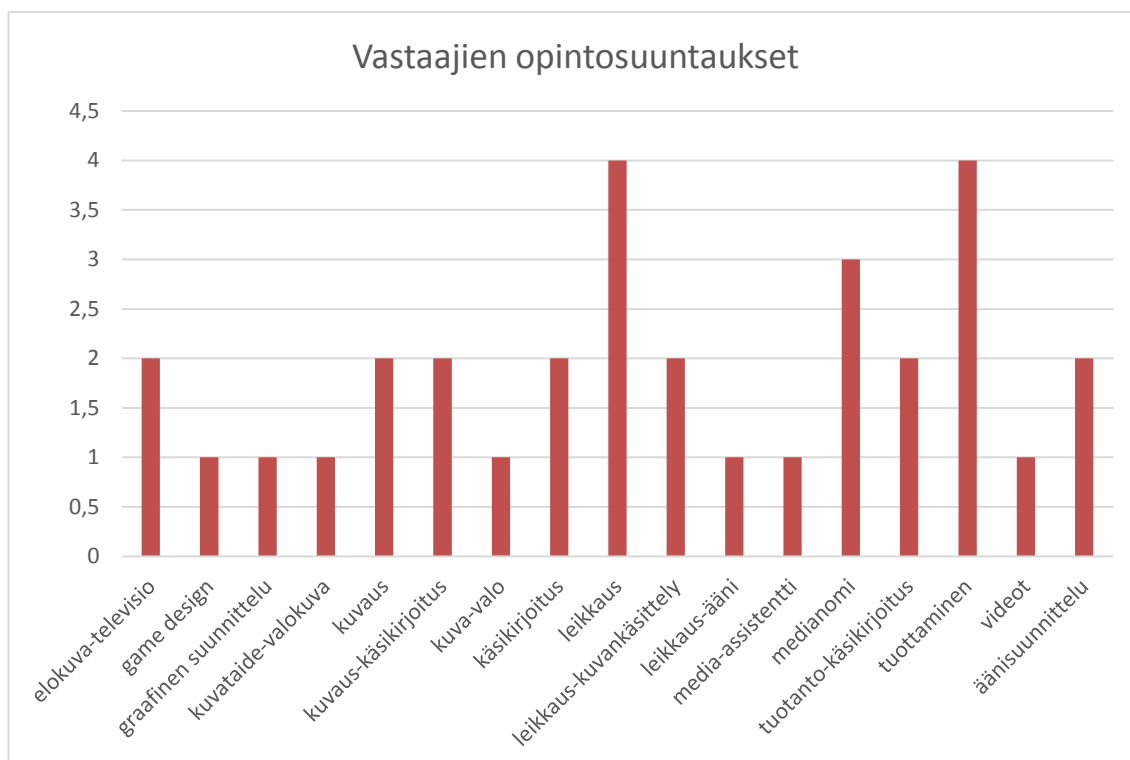
Kyselyyn vastasi yhteensä 34 henkilöä, joista vastaushetkellä 27 oli opiskelijoita ja 7 jo valmistuneita. Kaikista vastaajista 30 opiskeli vastaushetkellä tai oli aiemmin opiskellut media-alaa TAMKissa, kaksi vastaajaa Aalto-yliopistossa, yksi henkilö sekä TAMKissa että Aalto-yliopistossa, ja yksi Keuda Järvenpäässä. Metropolia ammattikorkeakoulusta ei valitettavasti tavoitettu yhtään vastaajaa.

Kuviossa 1 nähdään kaikkien vastaajien opintojen aloitusvuosi. Suurin osa vastaajista oli aloittanut opintonsa joko vuonna 2015, joiden määrä vastaajista oli 9, tai vuonna 2014, joita oli 8. Sekä vuonna 2013 että vuonna 2017 aloittaneista opiskelijoista neljä vastasi kyselyyn. Vuodelta 2012 vastasi kaksi henkilöä ja vuodelta 2016 kolme. Vähiten vastaajia oli opintojen aloitusvuosilta 2010, 2011 ja 2018, kultakin näistä vastasi yksi henkilö. Yksi vastaaja kertoi opintojensa aloitusvuodeksi 1.

KUVIO 1. Kyselyyn vastanneiden opintojen aloitusvuosi. N = 34

Kuviossa 2 on näkyvillä kyselyyn vastanneiden opintojen aikana suorittama ammattisuuntaus tai -suuntaukset. Suurin osa vastaajista opiskeli tai oli opiskellut ammattisuuntauksenaan joko tuottamista, käsikirjoittamista tai kumpaakin näistä. Myös leikkaamisen ammattisuuntauksen opiskelleita oli vastaajissa paljon. Äänisuunnittelun ammattisuuntauksen käyneitä vastaajissa oli kolme ja kuvauksen tai kuvauksen ja valaisun viisi. Myös sekä graafisen suunnittelun, game design:n että kuvataiteen ja valokuvan ammattisuuntauksista saatiin yhdet vastaajat. Kuusi vastaajaa ei joko halunnut tai osannut tarkemmin spesifioida omaa ammattisuuntaustaan, vaan vastasi joko medianomi, elokuva-televisio tai media-assistentti. Kaksi vastaajaa ei kertonut ammattisuuntaustaan.

KUVIO 2. Kyselyyn vastanneiden opintojen ammattisuuntaukset. N = 32

Kaikki 34 vastaajaa olivat opintojensa aikana tehneet opiskelijaprojekteja. Heistä 6 kertoi olleensa projekteissa, joissa on laadittu työturvallisuussuunnitelma, kun taas 23:n vastaajan tekemissä projekteissa sitä ei oltu tehty. 5 vastaajaa ei osannut sanoa, oliko heidän tekemissään projekteissa laadittu työturvallisuussuunnitelmaa.

Vastaushetkellä jo valmistuneista vastaajista yksi työskenteli äänipuolella, yksi käsikirjoittaja-leikkaajana, yksi teki videoita, yksi viestintää, yksi toimi tuottajana ja yksi oli pelialan yrittäjä-toimitusjohtaja. Yksi sanoi etsivänsä töitä. Lisäksi yksi nykyinen opiskelija kertoi tekevänsä koulun ohella kuvaajan töitä.

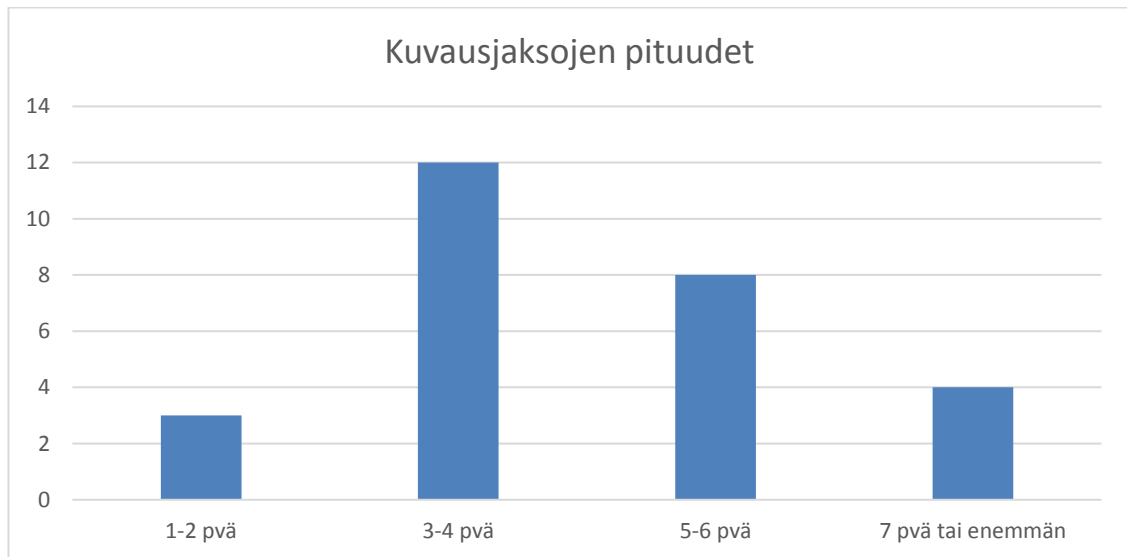
3.1.4 Kyselyn tulokset: nykyiset opiskelijat

Kaikki tästä kappaleesta löytyvät tilastot sekä suorat lainaukset on otettu tekemästämme ”Kysely työsuojelusta ja työturvallisuudesta opiskelijaprojekteissa” -kyselystä.

Nykyisistä opiskelijoista suurin osa oli ehtinyt kyselyn vastaushetkeen mennessä tehdä ylityöajalle menneitä kuvauspäiviä: vain kaksi henkilöä sanoi pisimmäksi tekemäkseen

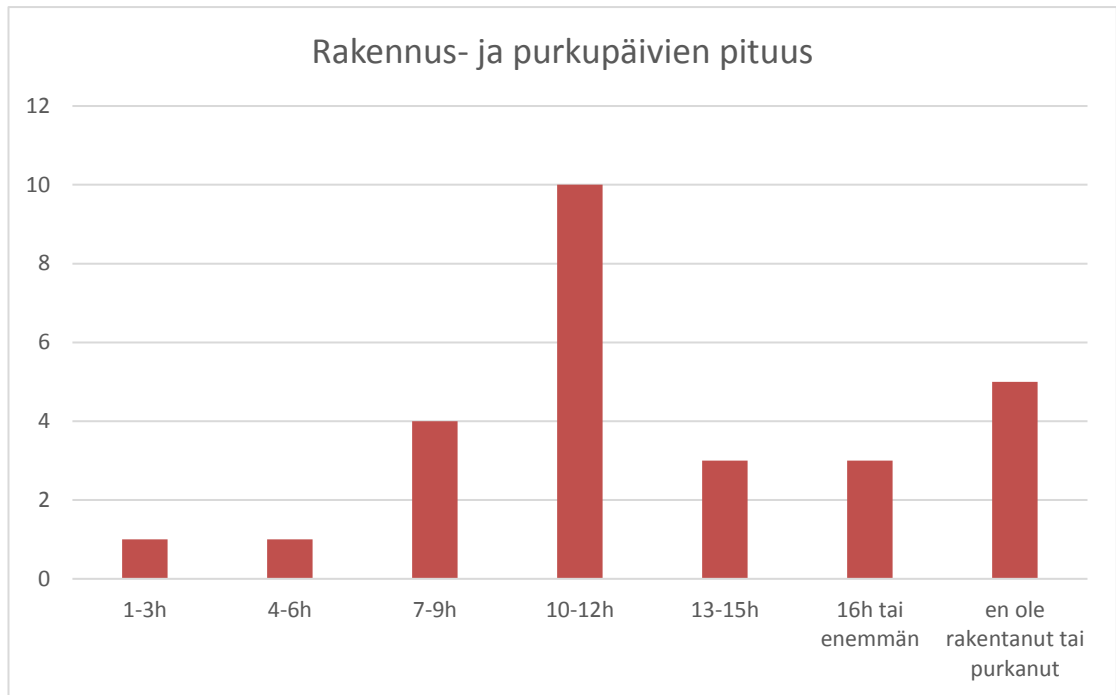
kuvauspäiväksi 6-8h pitkän päivän. Neljän henkilön pisimmät kuvauspäivät olivat olleet 9-10h pitkiä, 10 vastaajaa ilmoitti pisimpien päivien olleen 11-12h, ja 11 vastaajaa tehneensä 13h kestäneitä tai pidempiä kuvauspäiviä.

Kuviossa 3 nähdään vastaushetkellä nykyisten opiskelijoiden pisimmät tekemät kuvausjaksot. Kolme vastaajaa kertoi pisimmäksi kuvausjaksokseen 1-2 päivän mittaisen jakson, 12 vastaajaa 3-4 päivän kuvausjakson, 8 vastaajaa 5-6 päivän mittaisen kuvausjakson ja neljä vastaajaa kertoi pisimmän kuvausjaksonsa kestäneen 7 päivää tai enemmän. Sitä, sisältyikö näihin kuvausjaksoihin mahdollisia rakennus- tai purkupäiviä, ei kyselyssä eritelty.

KUVIO 3. Kyselyyn vastanneiden nykyisten opiskelijoiden opintojen aikana tekemät pisimmät yksittäiset kuvausjaksot. N = 27

Kuviosta 4 on havaittavissa nykyisten opiskelijoiden tekemien rakennus- ja purkupäivien keskimääräiset pituudet. Yksi henkilö vastasi näiden kestoksi 1-3h, yksi 4-6h, neljä henkilöä 7-9h, kymmenen henkilöä 10-12h, kolme henkilöä 13-15h, ja kolme henkilöä 16h tai enemmän. Viisi vastaajaa ilmoitti, ettei ole ollut rakentamassa tai purkamassa kuvauslokaatiota.

KUVIO 4. Kyselyyn vastanneiden nykyisten opiskelijoiden tekemien rakennus- ja purkupäivien keskimääräinen pituus. N = 27

Kyselyssä kysyttiin opiskelijoiden suhtautumista yli 8h kuvauspäiviin. Yleisesti niiden tunnuttiin suhtautuvan myönteisesti, ja niitä pidettiin alaan kuuluvana seikkana:

Minua ei häiritse yli 8h kuvauspäivät, jos ne ovat perusteltuja ja jos niitä ei ole liian montaa putkeen.

Suhtaudun myönteisesti yli 8h päiviin. Vielä paremmin, jos pitemmälle päivälle on jokin perustelu, esim. näyttelijöiden aikataulut, vuokrattu kalusto. Kuuluu alan käytäntöihin. Lepoaikoja tulisi kuitenkin noudattaa ja päivän kestosta täytyy saada tietää jo etukäteen. Kouluprojekteissa täytyisi huomioida muutkin samalla tehtävät kouluhommat, niin ettei töitä tarvitse tehdä ympäri vuorokauden.

Jotkut vastaajista olivat sitä mieltä, että yli 8h pitkissä päivissä hyöty-haittasuhde ei ole riittävä, eikä niin pitkien päivien tekemistä opinnoissa ole hyvä pitää itsestäänselvyytenä:

Mielestäni koulun tehtävä on opettaa opiskelijoita huolehtimaan terveydestään ja jaksamisestaan, eikä ylitöiden olettaminen todellakaan ole sovelia.

Sovittavissa, mutta yli 10h mielestäni oletuksena ei ole ok.

Tähän pitää tulla muutos sekä koulussa että ammattikentällä. On ikävää nähdä ihmisten itkevän kuvauksissa siitä, että ovat väsyneitä ja ylikuormittuneita. Usein varsinkin valo-/kuvaryhmät ovat ne, jotka tekevät pisintä päivää. Karneaa on kuulla, ettei kuvauspäivien välissä ole ehditty kotiin olenkaan ja on nukuttu koululla.

Nykyisistä opiskelijoista ainoastaan kolme vastaajaa sanoi joskus kieltäytyneensä tekevästä kuvauspäivästä tai kuvausjaksoa liian pitkän päivän/päivien takia. Kymmenen vastaajaa kuitenkin ilmoitti voivansa kuvitella tekevänsä niin.

Tapaturmia tai läheltä piti -tilanteita oli yhdeksän vastaajan mukaan sattunut heidän tekemissään projekteissa. 12 vastaajan projekteissa ei ollut sattunut mitään, ja 6 vastaajaa ei osannut sanoa oliko jotain sattunut. Muun muassa seuraavan laisia projekteissa sattuneita tapaturmia tai läheltä piti -tilanteita kuvailtiin tapahtuneen:

Lamppu on meinannut tulla alas omia aikojaan huolimattomuuden takia. Ajotilanteissa on ollut läheltä piti-tilanteita. Kaatumisia, liukastumisia etenkin talvella. Tikkaat asennettu väärinpäin, tipuin valotrussin luota (4m kork). Liian väsyneenä ajamista ja työskentelyä. Näyttelijä on näytellessään saanut puukosta haavan käteen, joka vaati kuvauspäivän keskeyttämisen ja ensiavussa käynnin.

Kysyttäessä, olisiko sattuneet tapaturmat tai läheltä piti -tilanteet voitu jotenkin estää, moni myönsi että tarkkaavaisuudella, huolellisella työskentelyllä ja lepäämällä enemmän kuvauspäivien välissä olisi monet tilanteista voitu välttää. Tarkempaa aikataulutusta ja suunnittelua peräänkuulutettiin myös monissa vastauksissa:

Auton rattiin ei pitäisi mennä liian väsyneenä ja/tai kiireisenä. Lamppujen kanssa lähinnä kiireen takia on meinannut käydä vahinkoja. Aikataulutusta ja työturvallisuussuunnitelmat kuntoon. Puukkotapaukselta oltaisiin välttytty, jos ennen toimintaa olisi kerrattu läpi, että oikean teräseen kanssa täytyy näytellessäkin muistaa toimia samalla

varovaisuudella, kuin mitä oikeassa elämässäkin. Tai sitten oltaisiin vain käytetty tylsytettyä puukkoa.

Vielä opiskelevista vastaajista 20 henkilöä sanoi työskennelleensä erityisen vaativissa kuvausolosuhteissa, joita kuvailtiin muun muassa seuraavasti:

Ulkokuvaukset kovassa pakkasessa. Yökuvaukset räntäsateessa.

Kovat pakkaset, arvokas lokaatio.

Kuvaukset olivat ulkona syksyllä, tuulisella soramontulla. Tuuli hankaloitti erityisesti valokaluston pystytystä, vaikka hiekkasäkkejä oli, niitä ei ollut tarpeeksi. Pienempien lamppujen kanssa joku oli usein pitämässä niistä kiinni. Samoissa kuvauksissa käytimme elävää tulta ja sytytimme tynnyrissä palamaan kirjoja.

Ulkona vesisateessa tai lumisateessa ilman kunnollisia tiloja. Lämmittelyyn varatut tilat ovat olleet monesti liian pieniä/ahtaita, ettei sinne millään ole päässyt koko työryhmä. Erityisesti olen kiinnittänyt näyttelijöiden olosuhteisiin huomiota. Monesti olen törmännyt todella vähissä vaatteissa vedettäviin rooleihin kyseenalaisella kelillä ja aika harvoin näkee ottojen välissä näyttelijän pääsevän sisälle minnekään. Mielestäni pelkkä huopa ei ole ratkaisu.

Vaativiin kuvausolosuhteisiin kerrottiin kuitenkin usein myös varauduttaneen hyvin. Kylmissä olosuhteissa työskennelleet kertoivat lähes poikkeuksetta, että lämpimän pukeutumisen tärkeyttä oli painotettu työryhmälle, mukana oli ollut vilttejä ja lämpöhuopia, ja lämmintä taukotilaa oli järjestetty tai yritetty järjestää:

Aina muistutettu pukeutumisesta, lämpimät ja kuivat taukotilat, ja varauduttu vilteillä ja kuumilla juomilla.

Lämmittelytaukoja oli tiuhaan tahtiin ja vain tarvittavat henkilöt pidettiin setissä paikalla.

Työryhmää on kehotettu ottamaan lämmintä mukaan. Painotettu vahvasti. On ollut lämmin taukotila. Arvokkaassa lokaatiossa on tehty selvät sävelet mitä kukin saa siellä tehdä.

Ajatus on aina ollut kaunis; on yritetty järjestää tiloja yms. mutta tätä kun ei koulun puolesta kukaan valvo, niin aina jotenkin ollaan improvisoitu.

Vastaushetkellä nykyisistä opiskelijoista enemmistö, 20 henkilöä, ei muistanut että heidän opinnoissaan olisi käsitelty työsuojelua. Kuitenkin 22 vastaajaa kertoi, että opinnoissaan oli käsitelty työturvallisuutta. Se, millä tavoin ja miten paljon näitä asioita oli käsitelty, kuitenkin vaihteli:

Hieman niukasti näitä asioita on käyty. Esimerkiksi kuvaaja-valaisijana en tiedä paljoakaan sähkö- ja paloturvallisuudesta.

Työturvallisuusasiat mainitaan aina silloin tällöin, mutta niihin ei paneuduta sen enempää. Ammattiopinnoissa turvallisuusasioihin kiinnitettiin enemmän huomiota, mutta projekteissa työturvallisuutta ei mielestäni ikinä valvottu tai edes keskusteltu.

Työturvallisuutta käsiteltiin, mutta varsin lyhyesti.

-- On hyvä, että koulussa on turvallisuuspäivä ja näistä asioista puhutaan, mutta ehkä näistä pitäisi puhua vielä lisää, jotta varmasti jäisi päähän. Autopäivänäkin käydään auton lastaamista läpi jne mutta vain suullisesti. Mielestäni olisi parempi jos opiskelijat harjoituksena lastaisivat auton täyteen tavaraa ja hoitaisivat tarvittavat kiinnitykset pikaliinoilla, niin varmasti moni tietäisi paremmin miten se auto pakataan. Minä koen oppineeni aika hyvin, mutta tiedän opiskelijoita jotka eivät ole.

Noin puolet vastaajista myönsi, ettei joko tiedä tai ei ole varma, mitkä ovat työsuojelun ja työturvallisuuden erot. Suurin osa luetteli työsuojeluun kuuluvan erilaisia psyykkisiä ja sosiaalisia toimintatapoja ja tekoja, kun taas työturvallisuuden koettiin liittyvän lähinnä fyysisten riskien ehkäisyyn ja tapaturmiin varautumiseen.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan työturvallisuuden huolehtimisen tärkeyttä arvosana-asteikolla 1-5, jossa 1 tarkoittaa hyvin tärkeää ja 5 tarkoittaa ei ollenkaan tärkeää. Vastaajista 23 henkilöä vastasi arvosanalla 1 eli pitävänsä asiaa erittäin tärkeänä ja yksi vastaajaa arvosanan 2 eli tärkeänä. Kolme vastaajaa valitsi arvosanan 4 eli ei pidä asiaa juuri ollenkaan tärkeänä. Kukaan vastaajista ei valinnut arvosanaa 5 eli ei ollenkaan tärkeänä.

Kuviossa 5 on nähtävissä nykyisten opiskelijoiden mielipide siitä, miten paljon he kokevat voivansa vaikuttaa työturvallisuuteen, arvosana-asteikolla 1-5, jossa 1 tarkoittaa paljon ja 5 ei ollenkaan. Vastaajista seitsemän henkilöä vastasi arvosanan 1 eli kokee voivansa vaikuttaa työturvallisuuteen paljon, 8 vastasi arvosanan 2 eli voivansa vaikuttaa riittävästi, 9 vastasi arvosanalla 3 eli kokevat voivansa vaikuttaa jonkin verran, ja kolme vastaajaa vastasi arvosanan 4 eli eivät koe voivansa vaikuttaa työturvallisuuteen juuri ollenkaan. Kukaan nykyisistä opiskelijoista ei vastannut arvosanalla 5 eli ei voivansa vaikuttaa ollenkaan työturvallisuuteen.

KUVIO 5. Miten paljon kyselyyn vastanneet nykyiset opiskelijat kokevat voivansa vaikuttaa työturvallisuuteen, arvosana-asteikolla 1-5, jossa 1 tarkoittaa paljon ja 5 tarkoittaa ei ollenkaan. N = 27

Kysymykseen, miten koulu tai opettajat voisivat edesauttaa opiskelijaprojektien työturvallisuuden parantamista, saatiin muun muassa seuraavia vastauksia:

Kukin mietti opettamaansa ammattisuuntaukseen liittyviä työturvallisuus-haasteita, ja niiden läpikäyminen olisi pakollinen osa ammattisuuntauksen suorittamista.

Järjestää asianmukainen koulutus, työturvallisuuskorttikoulutus vähintään osaksi koulutusta.

Esim. vaatimalla vaikka, että jokaisia kuvauksia ja eri lokaatioita varten on olemassa edes jonkinlainen pelastussuunnitelma.

Call sheettejä pitäisi monitoroida paremmin. Liian pitkiä kuvauspäiviä ei pitäisi hyväksyä, päivät venyvät joka tapauksessa. Erikoiset/vaativat kuvaustilanteet tulisi käydä läpi opettajan kanssa ennen kuvauksia, jotta turvallisuus/osaaminen olisi taattu. -- Koulun autojen lainauspolitiikkaa pitäisi säätää valvotummaksi, varsinkin pakujen kanssa tuntuu tulevan vaaratilanteita. Kaluston kanssa pitäisi olla selvää, että jos ei osaa käyttää jotain niin sitä ei käytetä ennen kuin on saanut opastusta siihen.

Suurin ongelma tässä on asenne - ylitöiden tekeminen nähdään hienona saavutuksena, ei oman terveyden laiminlyömisenä.

Vastauksista ilmaistiin myös halu siihen, että opettajat puuttuisivat opiskelijaprojektien työryhmien kokoon. Projekteja kerrottiin tehtävän liian pienillä työryhmillä, sillä niihin ei muun koulutuksen vaatimusten ohella riitä tekijöitä. Tämän takia monet opiskelijat joutuvat venymään moneen suuntaan tuotannon eri vaiheissa, jotta projekti saadaan tehdyksi. Työtehtävät siis jakautuvat epätasaisesti opiskelijoiden kesken ja syntyy riski, että jotkut palavat loppuun.

Viimeisenä kysymyksenä opiskelijoita pyydettiin kertomaan vähintään kaksi asiaa, joita projekteissa ei pidä tehdä, mutta he ovat nähneet tehtävän. Tähän vastattiin liudalla erilaisia sattumuksia, muun muassa seuraavia:

Osalla työryhmästä on ollut kohtuuttoman pitkiä päiviä, koska lastausta, purkua, ajelua jne ei ole otettu huomioon. Olen nähnyt todella epäasiallista käytöstä työryhmäkavereita kohtaan, sellaista tiuskimista jota on mielestäni mahdotonta perustella.

Kuoriutuneet sähköjohdot valoheittimissä, ei saisi missään nimessä käyttää. Useasti popula käärii sähköteipit päälle ja käyttöön.

Riskien otto valojen ja kameroiden kanssa. ”Nopeesti vaan, ei tässä mitään käy” Voi silti käydä vaikkei ole käynytäkään.

Korkealla paikalla kuvaaminen ilman turvaköysiä josta mahdollisuus tip-pua. Väsyneenä ajaminen ja vaara nukahtaa rattiin liian pitkien päivien takia.

Puomittaja seisoi ja puomitti A-tikkaiden päältä. Johtoja vedetään todella usein puolihuolimattomasti - kompastumisvaara. Valostandeissa ei ole yhtäkään hiekkasäkkiä.

Syömättä jättäminen ja huutaminen kuvauspaikalla.

3.1.5 Kyselyn tulokset: entiset opiskelijat

Kaikki tästä kappaleesta löytyvät tilastot sekä suorat lainaukset on otettu tekemästämme ”Kysely työsuojelusta ja työturvallisuudesta opiskelijaprojekteissa” -kyselystä.

34 kyselyyn vastanneista 7 ilmoitti olevansa jo alalle valmistuneita. Näistä henkilöistä suurin osa myös ilmoitti olevansa alan työelämässä esimerkiksi tuottajina, leikkaajina ja käsikirjoittajina.

Valmistuneista 6 vastasi, ettei heidän opiskeluaikanaan ole käsiteltyä työsuojelua, mutta vastaavasti taas 6 kertoi, että opintojen aikana oli kuitenkin käsitelty työturvallisuutta. Muutama vastanneista muistaa, että opintoihin on sisällytetty jonkinlainen työturvallisuus -kurssi, mutta usea toteaa, että vaikka asiaa olisikin käsitelty, on se ollut hyvin pintapuoleista tai siitä ei ole vastanneelle jäänyt erityisesti mitään mieleen.

Työturvallisuuteen liittyen elokuva-alalla ei tarvitse suorittaa mitään kursseja tai kortteja ollakseen pätevä tekemään vaadittuja asioita. Turvallisten työtapojen vahtiminen ja noudattaminen on siis lähinnä työntekijän itsensä ja tämän lähiesimiesten valvonnassa. Monesti yksittäinen valomies joutuu ilmoittamaan esimiehilleen jos joku asia on vaarallisuuden vuoksi mahdollista tehdä.

Työsuojelu: yleiset säännöt/lait, joilla minimoidaan turvallisuusriskejä. Päätetään korkeammalla taholla. Työturvallisuus: konkreettisemmat tavat joilla työskentelijät pitävät turvallisuudesta huolta. Pelisäännöt yleensä tehdään yhdessä ja niiden noudattaminen on kaikkien vastuulla.

Vaikka suuri osa vastanneista sanoikin, ettei työsuojelua opintoaikoina oltu käsitelty, on kyselyyn vastanneilla kuitenkin varsin hyvä käsitys siitä, mitä eroa työsuojelulla työturvallisuudella on. Useimmat tunnustavatkin työsuojelun piiriin esimerkiksi yleiset sopimukset ja lait sekä työajat, kun taas työturvallisuuteen fyysisen turvallisuuden työn yleisen turvallisuuden. Yhdessä vastauksista tuodaan myös esille se, ettei media-alan töissä edellytetä minkäänlaista työturvallisuuskoulutusta, vaan työturvallisuudesta huolehtiminen jääkin ikään kuin maalaisjärjen varaan. Yhdessäkään vastauksista ei kuitenkaan tuotu esille esimerkiksi työterveyshuoltoa tai psyykkistä hyvinvointia.

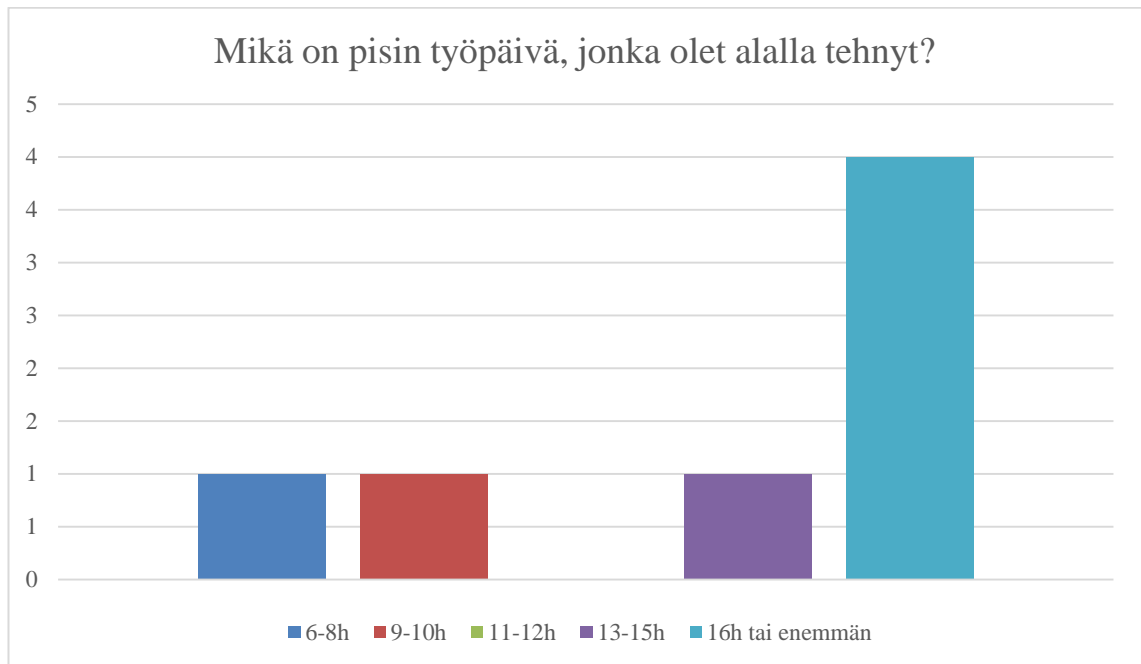
Vastanneista 5 piti työturvallisuudesta huolehtimista erittäin tärkeänä, kun taas lopusta kahdesta henkilöstä yksi joko tärkeänä ja toinen melko tärkeänä. Suurin osa pitää siis työturvallisuutta tärkeänä, joka näkyi myös vastatessa kysymykseen ”Kuinka paljon kiinnität huomiota omaasi ja muiden työturvallisuuteen töissä?”. Vastanneista 6 kertoi kiinnittävänsä huomiota joko erittäin paljon tai melko paljon, kun taas yksi kertoi kiinnittävänsä huomiota työturvallisuuteen vain vähän.

Kyselyyn vastanneet kokivat myös selkeästi, että media-alan opinnoissa kiinnitetään vähemmän huomiota työsuojeluun kuin työturvallisuuteen. Vastajat kokivat kuitenkin myös, että työelämässä työturvallisuuteen kiinnitetään enemmän huomiota kuin mitä opintojen aikana oli tehty. Vastauksista ei kuitenkaan käy ilmi, että kiinnittävätkö he itse enemmän huomiota työturvallisuuteen nyt, kun ovat työelämässä vai tapahtuuko tämä yleisellä tasolla.

Nykyinen työehtosopimus mahdollistaa tarvittaessa yli 13 tunnin työpäivät alle 9 tunnin lepoajoilla, joten on työnantajasta kiinni vedetäänkö työvuorolista ns. täyteen vai tehdäänkö lyhyempää päivää. Joskus olen vääntänyt tuottajien kanssa jos tunnit uhkaavat ylittyä tai lepoaika alittua. Tuottajille tässä on kyse kuitenkin enemmän rahasta. Tuottajaa alkaa kiinnostaa työntekijän tunnit siinä vaiheessa kun jakson tunnit ovat menossa yli tai pitäisi alkaa maksaa korvauksia lepoajan alituksesta.

Hiukan yli puolet koki, että työnantajaa kiinnostaa heidän työhyvinvointinsa, kun taas toiset kokivat, ettei työnantajaa kiinnosta heidän hyvinvointinsa laisinkaan. Vastauksissa

tuodaan myös ilmi se, että kysymys on myös rahasta esimerkiksi pitkien kuvauspäivien kohdalla.

KUVIO 6. Kyselyyn vastanneiden entisten opiskelijoiden pisin työpäivä media-alalla.

Yli puolet vastaajista ilmoitti pisimmäksi työpäiväksi, jonka ovat media-alalla tehneet, 16 tuntia tai enemmän (kuvio 6). Vaikka kyse on kuitenkin kaksi kertaa pidemmästä työpäivästä, kuin mitä monella muulla alalla yleensä näkee, ovat suhtautumiset yli 8 tunnin työpäiviin yllättävän suopeita.

Normaalia ja täysin hyväksyttävää, mutta säännöllisesti yli 11h työpäivissä ei ole juuri järkeä.

Ylitöiden pitää olla poikkeus, ei sääntö, mutta pitkiltä päiviltä ei voi täysin vältyä.

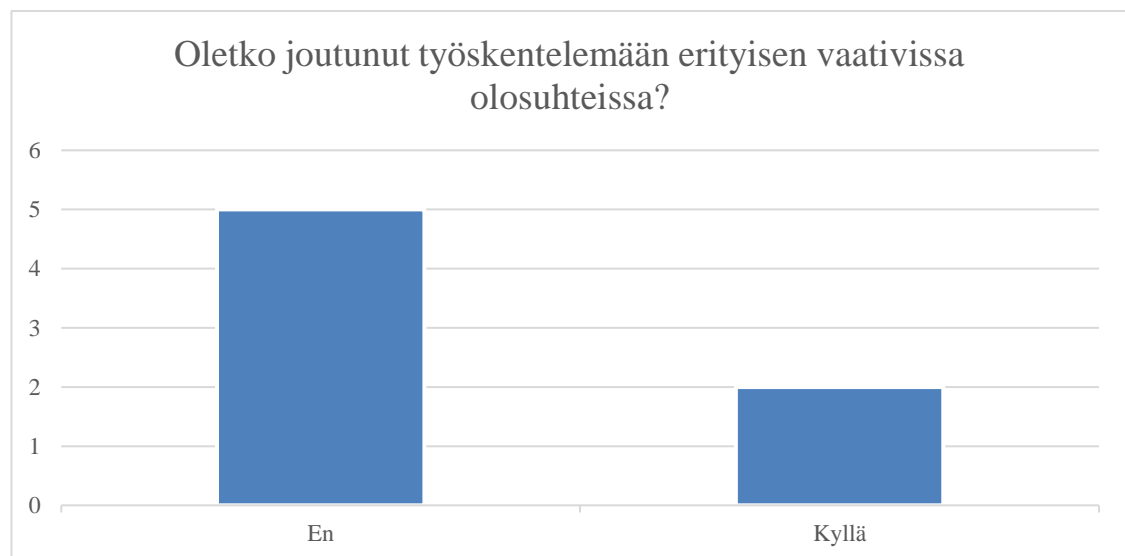
-- Alan sisällä on vakiintunut näkemys siitä, että ns. toimiva jaksotyömalli on neljä 10 tunnin työpäivää viikossa. Viides päivä on tasoitusvapaa, jolloin työtunteja tulee normaalit 40 tuntia viikossa. Viidessä kahdeksan tunnin päivässä on se ongelma, että tekninen ryhmä käyttää päivästä pari tuntia pelkästään ajamalla vuokraamolta lokaatioon ja takaisin. Joskus joudutaan pakkaamaan extrakalustoa tai jättämään jotain pois seuraavaa päivää var-

ten, jolloin tunteja kertyy aina enemmän. Jos kaiken tämän yrittää mahduttaa kahdeksan tunnin päivään, varsinaista aktiivista kuvausaikaa kertyy varsin vähän. --

Pitkiä työpäiviä tunnutaankin pitävän laajalti vakiintuneena normina media-alalla, joka on vain hyväksyttävä ja joka on usein myös taloudellisesti perusteltavissa. Pitkiä päiviä pidettiin myös järkevinä silloin, kun kuvauspaikoista maksetaan päiväkohtaista korvausta, jolloin on taloudellisempaa tehdä neljä pidempää päivää, kuin maksaa viidestä lyhyemmästä.

Luovaa/tarkkuutta vaativaa työtä tekevällä pitäisi mielestäni olla lyhyempiä päiviä, en usko että kukaan pystyy luomaan uutta ja olemaan tehokas 8h 5 päivää viikossa, lyhyemmillä päivillä päästäisiin tod näk yhtä hyvin tai parempiin tuloksiin
Epäinhimilliset ja produktiivisuus puuttuu täysin
Kuukausipalkkalaisena en niistä nauti erityisemmin. Onneksi niistä saa vapaapäiviä.

Yli 8 tunnin työpäivät myös kyseenalaistetaan ja niiden koetaan mm. heikentävän tuottavuutta sekä luovuutta. Kukaan vastanneista ei kuitenkaan ole koskaan kieltäytynyt tekemään yli 8 tunnin työpäiviä, mutta puolet vastanneista voisi kuitenkin kuvitella näin tekevänsä.

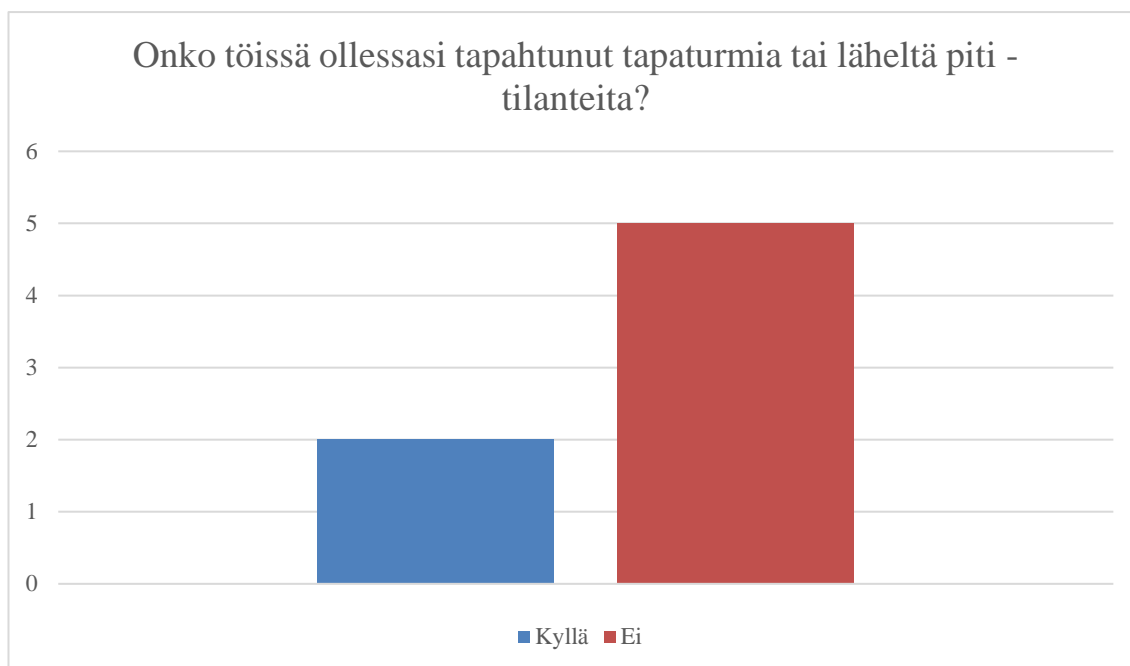
KUVIO 7. Kyselyyn vastanneiden entisten opiskelijoiden kokemus siitä, ovatko he joutuneet työskentelemään erityisen vaativissa olosuhteissa.

Alle puolet koki työskennelleensä erityisen vaativissa olosuhteissa (kuvio 7), joiksi mainittiin esimerkiksi korkeat paikat, huonot sääolosuhteet sekä liikenteen seassa työskentely.

Kaikista vaativimpia päiviä ovat mielestäni sellaiset, joissa ei ole tarpeeksi suurta ryhmää hoitamassa vaadittua hommaa. Etenkin tv-puolella saataan elokuvatasoista jälkeä mutta ryhmä on puolet pienempi. Joskus pitää rakentaa yksin isoa ulkosettiä ja kantaa samaan aikaan sisälle kalustoa ja pitää lamput pystyssä myrskyssä.

Vaativiksi olosuhteiksi tuotiin esille myös liian pienellä työryhmällä työskentely, jolloin esimerkiksi kiireen vuoksi työtehtäviä on vaikea suorittaa huolellisesti alusta loppuun. Pieni työryhmä todennäköisesti myös pidentää työpäivien pituutta, jolloin työryhmä joutuu paitsi työskentelemään ankarammin niin myös pidempään. Tällöin uupumus ja siitä johtuneet virheet ovat vielä todennäköisempiä.

Vaativiin olosuhteisiin oli kuitenkin varauduttu vastaajien mukaan hyvin. Korkeita paikkoja varten oli hankittu tarvittavat suojavaarusteet ja sääolosuhteisiin oltiin varauduttu tarvittavalla tiedottamisella, jolloin työryhmä on osannut pukeutua riittävästi. Vastanneista yksi totesi, ettei olosuhteisiin oltu onnistuttu varautumaan riittävästi, mutta ei kuitenkaan avannut miten varautumisen suhteen oltiin epäonnistuttu.

KUVIO 8. Onko kyselyyn vastanneiden entisten opiskelijoiden töissä media-alalla tapahtunut tapaturmia tai läheltä piti -tilanteita.

Positiivisena tietona 5 vastanneista kertoi, ettei heidän töissä ollessaan ole sattunut työtapaturmia tai edes läheltä piti -tilanteita (kuviio 8). Työturvallisuudessa kuitenkin pyritään siihen, ettei tapaturmia tai läheltä piti -tilanteita pääsisi syntymään laisinkaan, joten parannettavaakin löytyisi vielä.

Näyttelijä lyönyt päänsä. Näyttelijä joutunut auto-onnettomuuteen matkalla kuvauksiin. Terävä kulma lavassa aiheuttanut haavan jalkaan. Raksassa henkilö jäänyt kärryn alle ja rikkonut jalkansa. Lavastaja kaatunut jalka edellä naulaan. Pieni kaasuvuoto studiossa aiheuttanut tulipallon! Yhden kerran olen nähnyt kun lamppu kaatuu tuulessa. Myös flägejä ja raameja on kaatunut tuulessa silloin tällöin, ei onneksi kenenkään päälle. Olen rikkonut ikkunan ja kolhinut autoja.

Myös onnettomuuksia ja läheltä piti -tilanteitakin on kentällä päässyt sattumaan. Esi-merkkitapauksista käy ilmi, että läheltä piti -tilanteissa on selkeästi ollut riski, että joku työntekijöistä olisi voinut loukkaantua. Itse työtapaturmissa on päässyt sattumaan paitsi aineellisia vahinkoja, mutta myös fyysistä vahinkoa työntekijöille sekä näyttelijöille. Tapaukset huomioiden mahdollisuuksia vielä vakavampiin onnettomuuksiin ja jopa elinikäisiin traumaihin on ollut.

Lyhyemmällä, kiireettömämmällä päivällä, tilanteet ovat yleensä johtuneet väsymyksestä ja kiireestä johtuvasta sähläyksestä

Kaikki lamppujen ja statiivien kaatumiset voisi estää sillä, että olisi aikaa tehdä asiat turvallisesti. Hiekkasäkkien ja köysien virittäminen statiiviin ei vie kuin kaksi minuuttia, mutta joskus se lamppu tai raami pitää saada ylös tällä sekunnilla. Kovalla tuulella tai lumimyrskyssä tai vesisateella asiat vievät enemmän aikaa, mutta näitä lisäminuutteja on harvoin suunniteltu aikatauluun joka on kiireinen jo sellaisenaankin. Kaikki vaaratilanteet voi estää sillä, ettei asioita tehdä vaarallisesti. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö tarvittavia lamppuja ja viritelmiä saisi tehdä, vaan sitä että käyttää muutama ylimääräisen minuutin siihen että mikään ei pääse kaatumaan tai putoamaan aiheuttaen pahimmillaan henkilövahinkoja. Pääasia on, ettei asioita joutuisi tekemään kiireellä.

Suurin osa johtuu inhimillisistä erheistä, jotka voi tarkkaavaisuudella estää. Osa tapahtumista on sattumien summaa ja vaikeasti ennustettavissa / estettävissä.

Kysyttäessä, kuinka tilanteet olisivat voineet olla ehkäistävissä, löytyi yleisimmäksi mainituksi syyksi tavalla tai toisella aika. Aika koettiin paitsi uupumusta aiheuttavaksi tekijäksi, jolloin väsyneet ihmiset päätyvät tekemään virhearvioita, mutta myös muutenkin riskitekijäksi. Vastaajat toivat ilmi, ettei tiukalla aikataululla työskennellessä ole ollut mahdollista tehdä kaikkia tarvittavia toimenpiteitä työturvallisuuden takaamiseksi, mutta esimerkiksi sääolosuhteita ei ole huomioitu aikataulutuksessa kyllin hyvin.

Myös valmistuneilta opiskelijoilta kysyttiin, miten he kokevat, että koulu ja opettajat voisivat edesauttaa opiskelijaprojektien työturvallisuuden parantamista. Yleisenä kantana vastauksissa oli, että kyseisten aiheiden opettamista ja suunnittelua olisi hyvä sisällyttää opintoihin ja projekteihin lisää.

Työturvallisuutta voisi parantaa kattavammalla työturvallisuuskoulutuksella jossa ammattikentällä työskentelevät ihmiset kävisivät luennoimassa omasta aiheestaan nimenomaan työturvallisuusnäkökulmasta. Kouluprojekteja voisi myös jälkikäteen arvioida turvallisuuden kannalta ja käyttää

sitä yhtenä tekijänä arvioinnissa. Kouluprojektien ideana on toisaalta olla harjoituskenttä ennen ammattimaailmaan siirtymistä. Siellä voi tehdä ne kaikista typerimmät jutut ja mokailla vapaammin kuin työharjoittelussa ja töissä, missä vaatimukset ovat kovemmat ja jokainen moka vaikuttaa tuleviin työmahdollisuuksiin.

Työturvallisuudesta tehdään normi, projektisuunnitelmassa vaaditaan työturvallisuussuunnitelma, asista järjestetään opetusta

Telemällä siitä tärkeän osan projektisuunnitelmia, jolloin ennen projektin alkamista ammattilainen auttaa käymään riskikartoituksen suunnitelmien mukaan.

Myös usealta ihmiseltä tuli ehdotuksia siitä, että työturvallisuuden pitäisi olla kiinteä osa projektisuunnitelmaa, joka olisi jokaisessa projektissa täytettävä. Tällöin opiskelijoiden olisi pakko omaksua työturvallisuus osaksi jokaista projektia, johon on kiinnitettävä huomiota ja toivottavasti tämä ajatus kantautuisi myös työelämään.

Entisillä opiskelijoilla oli myös muistikuvia sellaisista virheistä, mitä ovat nähneet kouluprojekteissa tehtävän, mutta joita ei kuitenkaan saisi tehdä. Myös näissä vastauksissa esille nousi useasti pitkät kuvauspäivät, väsyneenä työskentely sekä kiireessä tehdyt virheet.

Liian kireät aikataulut ja siitä johtuva päivien venyminen ja lyhyet lepoajat. Väsyneet työntekijät ovat tehottomampia ja aiheuttavat vaaratilanteita enemmän kuin virkeät. Myös ylityötuntien- ja korvausten setviminen tuottajien kanssa on pahimmillaan todella ärsyttävää varsinkin jos työsopimusta ei ole "ehditty" kirjoittaa ennen tuotannon alkua. Autojen ajaminen väsyneenä. Ammattikuskeille on säädetty tarkat lepoajat, mutta elokuvaporukka ajelee kuorma-autojaan vaikka vuorokauden mittaisen työpäivän jälkeen. Lamppujen ja muiden laitteiden rigaaminen korkealle ilman ennakkovaroitusta ja tarvittavia suojavarusteita. Olen mm. kiivennyt korkeaan mastoon kiinnittämään lamppua. Alhaalta katsottuna tehtävä ei vaikuttanut pahalta, mutta kun ylhäällä piti alkaa kiinnittämään lamppua, tajusin että tästä on turvallisuus kaukana.

1) Tehdään pitkän kuvauspäivän jälkeen todella väsyneenä pitkiä ajomatkoja/raksausta/purkua, joka olisi järkevintä jättää seuraavalle päivällä. 2) Tehdään epävarmoja DIY-urityksiä, koska kiire.

Kokonaisuudessaan entisten opiskelijoiden kokemukset opiskelijaprojekteissa tehtävistä virheistä, joita on heidänkin aikanaan tehty, ovat hyvin samankaltaisia, kuin nykyisten opiskelijoiden. Pitkät työpäivät, levon puute ja kiireessä turvallisuusasioista luistaminen tuntuvat olleen yleisiä jo valmistuneiden projekteissa ja on ikävää huomata, että samat ongelmat toistuvat vielä edelleenkin.

3.2 Kysely opettajille ja henkilökunnalle

Päästyämme tutkimaan ja analysoimaan opiskelijoille laadittua kyselyä ymmärsimme, että tuottaaksemme mahdollisimman kattavan katsauksen tilanteeseen, olisi meidän hankittava tietoa myös ns. vastapuolelta eli opettajilta ja henkilökunnalta, jotka opintoja sekä opiskelijaprojekteja ohjaavat ja seuraavat. Opettajat ja henkilökunta toimivat tiiviissä yhteistyössä opiskelijoiden kanssa etenkin projekteja tehtäessä mm. kaluston vuokraamiseen, budjettiin sekä koulun autojen käyttöön liittyvissä asioissa.

Kysely lähetettiin vain TAMKin media-alan koulutusohjelman opettajille ja henkilökunnalle. Tämä johtui siitä, että tässä vaiheessa jo tiesimme tekevämme työsuojelun oppaan ja työturvallisuuden itsearviointilomakkeen ensisijaisesti TAMKin media-alan koulutusohjelman käyttöön, ja tätä varten koimme TAMKin media-alan opettajien ja henkilökunnan vastaukset kyselyyn riittäväksi.

Kysely tehtiin niinkään Google Forms -pohjalle ja se oli anonyymi. Kyselyn linkkiä jaettiin sähköpostin välityksellä kaikille koulutusohjelman opettajille ja henkilökunnan jäsenille marraskuun 2018 ensimmäisellä viikolla. Linkin jakamisen sähköpostilla koettiin olevan helpoin tapa tavoittaa potentiaalisia vastaajia.

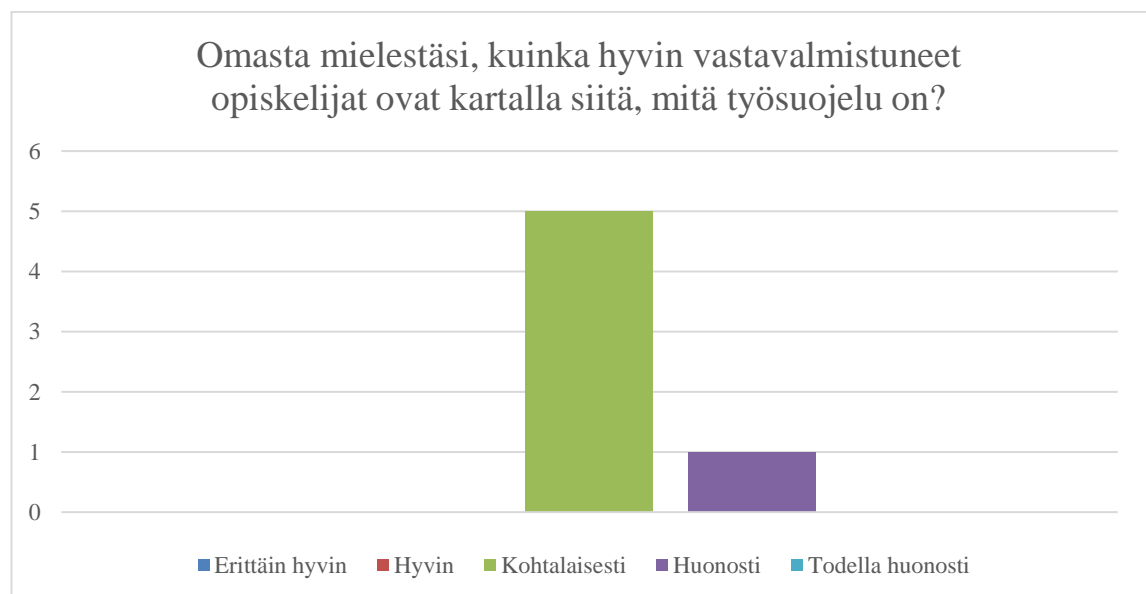
Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa, kuinka kattavana vastaajat kokevat esimerkiksi työsuojelun opetuksen koulussa, miten paljon he kokevat opiskelijoilla olevan kiinnostusta työsuojelu- ja työturvallisuusasioihin sekä mietteitä siitä, miten näitä asioita saataisiin

paremmin tuotua opintoihin sekä projekteihin. Kysyimme myös samoja kysymyksiä kuin aiemmassa kyselyssä, kuten kysymykset projekteissa tehdyistä virheistä ja kuinka nämä olisivat olleet estettävissä. Pienemmästä vastaajamäärästä johtuen tästä kyselystä laadittiin suppeampi kuin opiskelijoiden kyselystä.

Alun perin olimme ajatelleet tehdä ryhmähaastatteluja tai mahdollisesti henkilöhaastatteluja opettajille ja henkilökunnalle siitä, millaisina he kokevat työsuojelu- ja työturvallisuustilanteet opinnoissa ja opiskelijaprojekteissa. Päädyimme kuitenkin tekemään toisen kyselyn siksi, että tulokset ovat vertailukelpoisempia, sillä vastauksia kertyisi kyselyn avulla nopeammin ja useammalta henkilöltä kuin haastatteluilla. Koska tämäkin kysely oli anonymi, uskomme että kysymyksiin oli helpompi vastata avoimesti. Opettajien ja henkilökunnan vastaukset toimivatkin hyvänä vastapainona sille datalle, mitä opiskelijoiden vastauksista saimme.

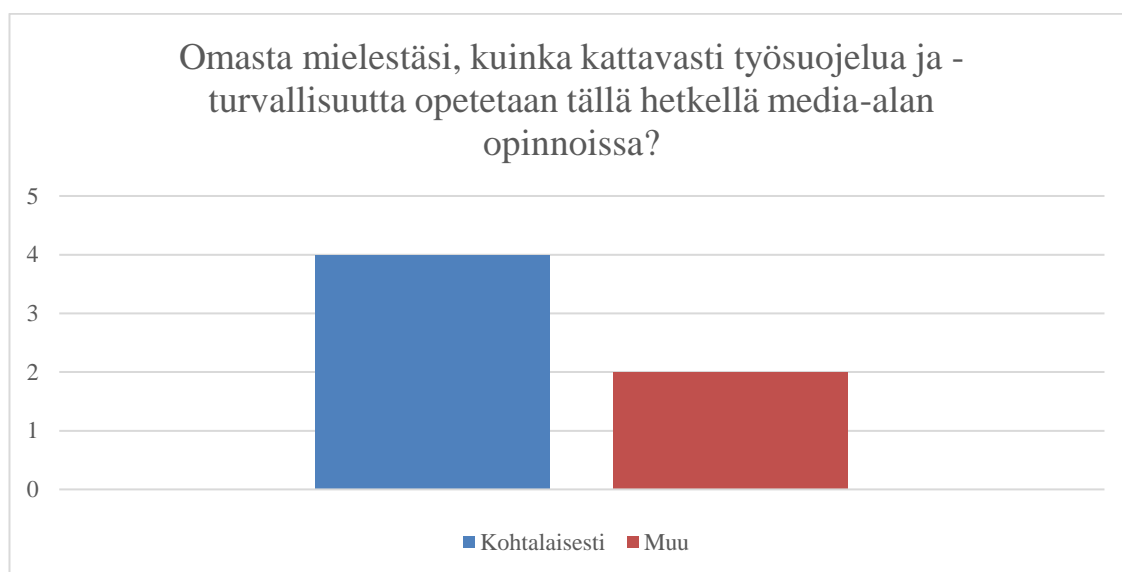
3.2.1 Opettajien ja henkilökunnan kyselyn tulokset

Vastauksia kyselyyn kertyi yhteensä 6, joka henkilökunnan määrän ottaen huomioon on mielestämme tyydyttävä määrä vastauksia. Ennen kaikkea vastauksista käy ilmi se, kuinka läheltä opettajat ja henkilökunta pääsevät todistamaan opiskelijoiden projektityöskentelyä.

KUVIO 9. Kuinka hyvin kyselyyn vastanneet opettajat ja henkilökunta kokevat vastavalmistuneiden opiskelijoiden tietävän, mitä työsuojelu on.

Vastavalmistuneiden opiskelijoiden tieto siitä, mitä työsuojelu on, koettiin pääasiassa olevan kohtalaisella tasolla, mutta myös jopa huonolla (kuvio 9). Tulos korreloi vahvasti myös sen kanssa, että valmistuneista opiskelijoista suurin osa oli vastannut omassa kyselyssään, ettei heidän opiskeluaikanaan ole käsiteltyä työsuojelua.

KUVIO 10. Kyselyyn vastanneiden opettajien ja henkilökunnan kokemus siitä, kuinka kattavasti työsuojelua ja -turvallisuutta media-alan opinnoissa opetetaan.

Hiukan yli puolet vastasi, että työsuojelua ja työturvallisuutta opetetaan tällä hetkellä media-alan opinnoissa kohtalaisesti (kuvio 10). Muutama vastanneista vastasi vaihtoehdon ”Muu”, joissa ilmeni, että opetuksen määrä vaihteli vastanneiden mukaan paljon riippuen ammattisuuntauksesta. Ammattisuuntauksissa asiaa käsitellään vastausten mukaan erilaisten tehtävien ja harjoitusten kautta ja esimerkiksi tuotannossa käsitellään paljon henkistä työsuojelua, mutta vastauksista käy ilmi myös se, että yleisellä tasolla aiheita voisi käsitellä enemmänkin.

Tulokset korreloivat myös edeltävää kysymystä, jossa koettiin, että vastavalmistuneiden tietotaso työsuojelusta oli enimmäkseen kohtalainen. Vastausten perusteella voisi myös päätellä, että opiskelijat voivat ajautua eriarvoiseen asemaan, mikäli työsuojelun ja turvallisuuden aihealueilla vaihtelee ammattisuuntausten mukaan. On kuitenkin myös ymmärrettävää, että esimerkiksi tuottajan opinnoissa tähän aihealueeseen todennäköisesti

sekä omasta kokemuksestamme kuitenkin kiinnitetään paljon huomiota ja aiheesta keskustellaan.

Myös opiskelijoiden mielenkiinto todennäköisesti näyttelee merkittävää osaa siinä, kuinka hyvin opetetut asiat jäävät mieleen. Kun kysyttiin kuinka kiinnostuneita vastaajat kokivat opiskelijoiden olevan työsuojelusta ja -turvallisuudesta, suurin osa vastasi, että kohtalaisen. Osa vastanneista sanoi, että kiinnostus vaihtelee myös opiskelijoiden sisällä, sillä osa on kiinnostuneet siinä missä toiset taas eivät. Opiskelijoiden koettiin myös olevan kiinnostuneita asiasta, mutta eräs vastaajista myös vastasi, ettei hän tosiasiaassa osannut arvioida tilannetta.

Kun kysyttiin, millaisia virheitä opettajat ja henkilökunta ovat opiskelijaprojekteissa nähneet tehtävän, toistui vastauksissa usein kiire, pitkät päivät, väsyneenä ajaminen sekä suunnittelun vähyyys. Muina ongelmina esille tuotiin myös turvallisuusriskinä autot sekä ripustusturvallisuuteen liittyvät ongelmat.

*Kiire, laitteiden vahingoittuminen, laitteiden käsittely (liian paljon huolto-
tehtäviä /-kuluja laitteiden huonon käsittelyn vuoksi)*

Kiire, taustalla joskus ennakkosuunnittelun vähyydestä tai virheistä johtuvat aikatauluongelmat. Autot ovat eräs keskeinen turvallisuusriski varsinkin talvella.

Kaluston käyttö ja kohtelu monella ylimalkaista. Omaa tekemistä tai tekemättä jättämistä ei välttämättä ajatella riskinä toiselle/toisille tai huonoimmassa tapauksessa siitä ei välitetä. Turvallisuuteen liittyviä asioita ei oteta huomioon tuotannon eri vaiheissa, niitä ei olla mietitty tiiminä esim. ennakolta (kartoitetaan riskit ja tarpeet, varaudutaan, tehdään turvallisuussuunnitelma jne.), käytännön toteutus kuvauksissa jää puolitiehen, turvallisuusasioiden toteutumista ja onnistumista ei arvioida ja pureta jälkikäteen.

Ripustusturvallisuus sekä aggragaattien käyttöön liittyvät ongelmat

Liian pitkät työpäivät projekteissa, väsyneenä ajo, hankalat kuvauslokaatiot, joissa ei oteta tarpeeksi huomioon turvallisuusseikkoja, hankalat sääolosuhteet...

Vastauksista käy myös ilmi, että virheet ovat useammassa tapauksessa johtaneet vähintään läheltä piti -tilanteisiin ja pahimmissa tapauksissa myös tapaturmiin, joista on koitunut aineellista ja/tai fyysistä vahinkoa. Näistä suurimpana esimerkkinä nousivat auton kanssa tapahtuneet vahingot, kuten ulosajot, kolarit ja rattiin nukahtelemiset. Myös lavasteiden ja kuormien kaatumisia on päässyt tapahtumaan, jolloin hyvällä tuurilla henkilövahingoilta on välttytty, mutta myös murtumia on päässyt tapahtumaan. Vaikka myös pieniä haavereita on päässyt käymään, on myös potentiaalia todella vakaviin onnettomuuksiin ollut.

Kyllä. Autokolari talvella 2018, jossa auto vaurioitui lunastuskuntoon korjauskelvottomaksi. Henkilövahingoilta välttyttiin vain hyvän onnen vuoksi. Mukana myös toisen ammattikorkeakoulun opiskelijoita matkustajina. Koulutusohjelmamme menetti yhden henkilöauton, uutta ei koululla ole varaa hankkia.

Autokolareita, useampia 14 vuoden ajalta. Tikkailla työskentelyä tai lavasteisien kaatumista, joissa olisi voinut sattua pahemmin.

Tavaroiden kuljettamisessa mm. väärin tasapainotettuna kuorma kaatunut osin opiskelijan päälle, mistä aiheutunut murtuma. Väärät nostotavat aiheuttaneet esim. venähdyksiä raajoissa, selässä ym. Kolarointeja, palovammoja... Erilaisia pienempiä kolhuja, kun kiireessä on törmätty johonkin rakenteeseen, ständiin, kompastuttu kaapeleihin jne.

Nukahtaminen rattiin, kolarit, ojaanajo, jalan telominen metsässä olevassa lokaatiossa, ilman että call sheetissä olisi ollut täsmällistä tietoa kuvauspaikasta, jonka vuoksi ambulanssi ei meinannut löytää paikalle...

Kysyttäessä kuinka tapahtuneita tilanteita olisi voitu ehkäistä, nousee tavalla tai toisella yleisimmäksi vastaukseksi huolellinen suunnittelu. Suunnittelun tiimoilla puhutaan aikatauluttamisesta, jolloin monet kiireessä tehdyt virheet jäisivät pois, mutta työryhmälle jäisi myös aikaa kiinnittää huomiota turvallisuuteen omia työtehtäviä suorittaessaan. Esille tuodaan myös, että työturvallisuuden pitäisi olla toistuva tema opinnoissa, jolloin asia ei pääsisi niin helposti unohtumaan. Myös oikea tilannenopeus autoa ajettaessa sekä turvalliset työvarusteet nostetaan vastauksissa esille.

Huolellisuus kentällä, aikataulutus, maltti, aktiivinen ohjeiden kysyminen.

Suurimmassa osassa syynä on ollut kiire, väsymys ja organisointi. Turvalliset työskentelytavat ym. ovat olleet tiedossa, mutta tilanteessa on ns. "oikaistu" tai unohdettu ottaa jokin asia huomioon. Moni tapaturma ja läheltä piti -tilanne ennaltaehkäistään sillä, että työskentelyajat, eri tehtäviin tarvittava aika, huolellinen ennakkosuunnittelu ja asianmukaiset työskentelytavat sekä omat rajat ja jaksaminen otetaan huomioon joka vaiheessa. Ei tehtäisi kiireessä call sheetejä tai valmistautumista kuvauksiin, se jää aina ihan liian viime tippaan. Turvallisuussuunnitelma pitäisi vaatia kaikissa projekteissa. Koulutusta ja tietoutta työturvallisuudesta pitäisi olla joka vuosi, kertaus on opintojen äiti. Nämä asiat unohtuvat hetkessä, jos niitä ei joudu käytännössä arvioimaan.

Opettajilta ja henkilökunnalta kysyttiin myös, että kuinka heidän mielestään opiskelijat voisivat edesauttaa projektien työturvallisuuden parantamista. Vastaukset pyörivät yksimielisesti suunnittelun ja aikataulutuksen teemoissa. Useampi vastaajista toi esille sen, että jonkinlainen turvallisuussuunnitelma tai riskikartoitus olisi tarpeen olla mukana projektin alusta loppuun. Vastauksista löytyi myös ehdotus siitä, että kussakin projektissa olisi hyvä olla vastuuhenkilöt turvallisuusasioihin liittyen ja asioita pitäisi myös muistaa tarkistella opettajilta ja muulta henkilökunnalta.

Tehdään projektissa turvariskikartoitus yhdessä projektiporukan (ja opettajien kanssa), aikataulu ei saa olla liian kireä, yritetään välttää väsymyksestä johtuvat virheet ja sattumukset.

Parempi ennakkosuunnittelu ja aikataulutus, varasuunnitelmat. Vähemmän panostusta projektin karonkkaan, enemmän prosessin muihin jälkitöihin, kuten ryhmän palautekeskusteluun - mikä meni hyvin ja mikä huonosti turvallisuuden ja henkisen työsuojelun kannalta jne.

Kolmivaiheinen toimintamalli käytössä ja sen noudattaminen joka vaiheessa. Jokainen osallistuu ja kantaa vastuunsa sekä yhteisvastuun sen lisäksi, että projektille olisi nimettynä palo-, sähkö- ja työturvallisuuden vastuuhenkilöt.

Tarkistuslista, turvallisuussuunnitelma, asioiden varmistaminen työmestareilla ja opettajilla ennen kuvauksia. Työturvallisuusasioiden tarkistelu säännöllisesti projektipalavereissa.

Vastaavasti kysyimme myös, kuinka koulu ja opettajat voisivat edesauttaa projektien työturvallisuuden parantamista. Vastauksista nousi esille erityisesti se, että opettajille pitäisi resursoida enemmän aikaa päästä kuvauspaikoille tarkistamaan ja valvomaan tilannetta sekä se, että jokainen suuntautumisala opetettaisiin huomioimaan työturvallisuus ja asiasta tehtäisiin paitsi suunnitelmia, niin myös keskusteltaisiin.

Projektien aikataulutus tärkeää, jotta opiskelijat voivat opetella "oikeita työkäytäntöjä" tai ainakin suositeltavia käytäntöjä.

Kenttätyön ohjaus, työturvallisuuden sisäistäminen. Haasteena tässä on opettajien työmäärän kasvattaminen noin 20% viime vuosina ilman lisätunteja. Tämä palautuu Suomen hallituksen koulutusleikkauksiin viime kädessä. Uusi OPS lisää tämän puolen koulutustavoitteita.

Turvallisuusasiat kulkevat tarkoituksenmukaisessa laajuudessa mukana kaikessa tekemisessä. Vastuuopettajat tsekkaavat eri vaiheissa ja keskustellaan tiimi kanssa. Tiimi sitoutetaan turvallisuusasioihin - kaikkien juttu!

Vaatia eri suuntausten ja alojen yksilöllisen riskikartoituksen tekemistä projekteihin

Koulutus, opetus, selkeät prosessit asioiden raportointiin ja varmistamiseen. Jatkuva teemasta muistuttaminen ennen kuvausjaksoja. Käynnit kuvauspaikoilla, siihen pitäisi resursoida opettajille enemmän työaikaa.

Koska oma kokemuksemme on, etteivät opiskelijat ole erityisen innokkaita kiinnittämään työturvallisuuteen huomiota, päätimme myös kysyä, kuinka oppilaita voitaisiin motivoida kiinnittämään projektiansa turvallisuuteen enemmän huomiota. Useassa vastauksessa mietittiin sitä, että parhaiten työturvallisuuden huomionnut ryhmä voisi saada jonkinlaisen palkinnon. Vastauksista kävi myös ilmi, että opiskelijoille on kyllä perusmotiivaatiota, mutta usein kiire ja halu tehdä asiat omalla tavalla voivat mennä turvallisuusasioiden edelle.

Jälkikatsaus projektin jälkeen eli miten meni, missä voisi olla parannettavaa ja jonkinlaisen "palkkion" saaminen jos on mennyt hyvin. Tämä on kyllä vaikea kysymys...

Kyllä sitä perusmotivaatiota on - mutta myös palavaa halua tehdä paljon ja nopeasti ja mieluiten ilman ohjausta...

Opiskelijoiden osallistaminen ja vastuun antaminen sekä sitä kautta velvoittaminen toimii usein motivoivana. Syyllistäminen ei edistä mitään, vaan rakentava ja kannustava ote. Tietämyksen ja käytännön taitojen vahvistaminen turvallisuusasioissa.

Työharjoittelussa opitut työtavat ovat yleensä partas motivaattori. Itse kerroin siitä kuinka mukavaa työskentely voi parhaimmillaan olla kaatosateesakin, mikäli on vaatetus kunnossa. Opiskelijoita voi myös kehottaa tarkkailemaan toistensa työtapoja oman edun nimissä.

Vaikka kartoitimmekin jo aikaisemmassa kysymyksessä sitä, millaisia läheltä piti -tilanteita tai onnettomuuksia vastaajat tietävät projekteissa tapahtuneet, halusimme kartoittaa myös heiltä, että millaisia virheitä ylipäättään he ovat nähneet projekteissa tehtävän. Vaikka vastauksissa tulikin hiukan samoja asioita, kuin mitä he olivat vastanneet läheltä piti -tilanteista ja onnettomuuksista, nostettiin esille myös paljon työturvallisuuteen liittyviä asioita. Useissa vastauksissa puhuttiin vaarallisista ripustuksista ja siitä, että kulkuväylille ja muihin vaarallisiin paikkoihin jätetään tavaroita lojumaan. Myös näissä vastauksissa esille nousi liian pitkät päivät sekä väsymys, mutta myös esimerkiksi se, että työtehtävät voivat jakautua epätasaisesti ja toisten työtaakka olla aivan eri luokkaa kuin muiden.

Kiire, hosuminen, väsyneenä työskentely (esim. auto- / laitevahingot), tehtävien epätasapainoinen jako eli kiltit tekevät ja joku rajaa oman osansa liian kapeaksi eli yhteistyö puuttuu.

Somisteiden ripustelu 4 m. korkealta tikkailta. Lokaation skouttaus hirveässä talvisäässä. Sähellys ja kiire.

Sisäkäytön kaapeleiden ulkokäyttö (määrättiin poistettavaksi heti kun asia huomattiin). Ständien ja trussien väärä tasapainottaminen. Kahvikuppien, työkalujen ja -koneiden, erilaisten irtotavaroiden jättäminen lojumaan kulkuväylille tai muihin turvallisuuden kannalta kyseenalaisiin paikkoihin. Sähkö-, ripustus- ja paloturvallisuuspuolelta erinäisiä asioita. Tehdään liian pitkiä yhtäjaksoisia työrupeamia liian vähällä levolla ja palautumisajalla.

3.2.2 Opettajien ja henkilökunnan kyselyn tulosten analysointi

Opettajat ja työmestarit pääsevät seuraamaan ja valvomaan projekteja alusta loppuun jokaisella vuosikurssilla ja ovat vuosien varrella nähneet paljon onnistumisia, mutta myös laiminlyöntejä. Tästä syystä opettajien vastaukset ovatkin tärkeässä asemassa, kun lähdetään suunnittelemaan ja toteuttamaan paitsi työsuojelun opasta, mutta etenkin tarkistuslistaa projekteihin.

Epäselväksi jää vaikuttiko joihinkin vastauksista se, että vastaavat tiesivät tämän opinäytetyön tarkoituksena olevan rakentaa tarkistuslista työturvallisuuteen liittyvistä asioissa, sillä se tuotiin myös vastauksissa esille mahdollisena kehittämisen apuvälineenä. Kuitenkin opettajilta saamiemme tietojen mukaan tällainen tarkistuslista on ollut tarkoitus laatia jo aikoja sitten, joten ajatus on voinut jäädä myös sieltä kytämään. Opettajien vastauksista kävikin hyvin ilmi se, että käyttöä sekä oppaalle että tarkistuslistalle tulee varmasti tulevaisuudessa olemaan. Ne tulevat olemaan hyviä työkaluja, joita kannattaa jatkossakin kehittää ja päivittää.

Vaikka vastauksista kävi ilmi paljon laiminlyöntejä, oli myös huojentavaa huomata, etteivät vastaajat olleet kuitenkaan menettäneet vielä täysin toivoaan, vaan kehitysideoita ja -ajatuksia löytyi kaikilta.

3.3 Aiheesta muualla

Jenny Priikin opinnäytetyö *Leikkaajan työhyvinvointi* käsittelee muun muassa sitä, millainen on leikkaajan toimiva ja turvallinen työympäristö eli edit-yksikkö. Opinnäytetyön mukaan leikkaajan työn riskit liittyvät työperäisiin terveydellisiin ongelmiin, esimerkiksi huonosta työergonomiasta johtuviin (Priiki 2013, 28). Priiki myös kertoo opinnäytetyössä jatkuvan istumatyön haitallisuudesta keholle ja ehdottaa vaihtoehtoja istumatyölle.

Iiro Hirvimäen tekemä opinnäytetyö *Stuntkohtausten valmistelu ja toteuttaminen Posse-ohjelmaan - tavoitteena turvalliset kuvaukset* käsittelee turvallisten stuntkohtausten suunnittelua ja toteutusta käyttäen case-esimerkinään Posse-tv-ohjelmaa. Hirvimäki käy läpi

stuntkohtauksia tehtäessä tarvittavia erityisosajia, kuten stuntkoordinaattori ja turvaajat, ja näiden työnkuvia sekä stuntkohtausten tekoon liittyviä turvallisuuskysymyksiä, lupia ja ilmoituksia.

Joonas Selinin opinnäytetyö *Erikoistehosteet ja turvallisuus kuvauksissa* pureutuu erilaisen fyysisten erikoistehosteiden tehokkaaseen ja turvalliseen käsittelyyn. Selin kertoo ensin huolellisen ennakkosuunnittelun tärkeydestä erikoistehosteita käsitellessä, jonka jälkeen tämä käy tarkemmin läpi mm. pyrotekniikkaa, savutekniikkaa, säätehosteita ja aseiden käyttöä.

Aikuisten oikeesti - kuvauksissa lapsinäyttelijän kanssa on Essi Tarvosen opinnäytetyö, joka tarkastelee elokuvan tekemistä lapsinäyttelijän kanssa erityisesti käytännön järjestelyjen näkökulmasta. Opinnäytetyö käsittelee muun muassa lapsinäyttelijän castaamisessa huomioitavia asioita, lapsen henkiseen ja fyysiseen turvallisuuteen liittyviä tekijöitä sekä eri-ikäisten lasten taitoja ja ominaisuuksia näyttelijöinä (Tarvonen 2010, 2). Opinnäytetyöhön kuuluu myös kaksi liitettä, joista voi olla apua lasten kanssa toimimisessa kuvauspaikalla. Liite 1 sisältää pelejä ja leikkejä, jotka eivät vaadi valmisteluja tai välineitä, ja liite 2 ideoita siihen, mitä pakata mukaan lapsinäyttelijän kuvauspäivään. (Tarvonen 2010, 2.)

Saara-Lotta Hynysen kirjoittama opinnäytetyö *Televisiotuottajien työn kuormittavuustekijät* perehtyy ammattimaailmassa toimivien televisiotuottajien työn kuormittaviin tekijöihin. Työn tavoite oli löytää työn yhdistäviä kuormittavia tekijöitä sekä kerätä yhteen tietoa kuormittavuustekijöistä ja media-alasta. Erilaiset kuormitustekijät on työssä jaettu henkisiin, fyysisiin ja sosiaalisiin, ja osana työn tutkimuspuolta on haastateltu kuutta tuotannollisten tehtävien ammattilaista, jotka kertoivat omia kokemuksiaan media-alan kuormittavuudesta (Hynynen 2017, 2).

4 TUOTETUT MATERIAALIT

4.1 Opas työsuojeluun media-alan opiskelijoille (Liite 1)

Tarve tämän lyhyen oppaan laatimiseen lähti siitä tarpeesta, että harva media-alan opiskelija tuntui tietävän työsuojelusta tai siitä, kuinka se tulisi koskettamaan heitä työelämässä. Media-ala lukeutuu taiteellisen painotuksensa vuoksi niihin ammatteihin, joissa työtä tehdään usein taide edellä ja koko sydämeestä, eikä kukaan halua tehdä vain toiseksi parasta tuotosta. Tämä näkyy hyvin selvästi myös opiskelijaprojekteissa, joissa opiskelijat nipistävätkin aikataulussa ennemmin omista yöunistaan kuin kuvausajasta, silläkin uhallalla, että se aiheuttaa väsymystä ja on paitsi fyysisesti, niin myös psyykkisesti raskasta.

Työelämässä tilanne ei välttämättä ole erilainen, sillä siellä esimerkiksi aikatauluja määrittää paljon myös projektin taloudellinen puoli. Kuitenkaan esimerkiksi pitkien päivien tekeminen ei kuitenkaan pitäisi olla normi, joka kantautuu koulusta aina työelämään asti, vaan opiskelijoiden olisi hyvä tietää, millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia heillä on työelämässä työsuojeluun liittyen.

Tässä opinnäytetyössä käsitelläänkin tulevan oppaan sisältöä sekä pohditaan sitä, millaisessa formaatissa lopullisen materiaalin olisi hyvä olla ja kuinka se tulisi esittää, että siitä saisi mahdollisimman kiinnostavaa opiskelijoille tai miten voitaisiin varmistaa, että opiskelijat tulevaisuudessa oppisivat ja muistaisivat työsuojelusta enemmän.

4.1.1 Työsuojeluoppaan sisältö

Lähtökohtana työsuojelun oppaalle on se, mitä olisi hyvä tietää uuteen työpaikkaan mennessään. Varmasti jokainen media-alalla työskentelevä on suunnattoman onnellinen saadessaan sen ensimmäisen palkallisen työpaikan, mutta kaiken sen innostuksen keskellä voi kuitenkin unohtua pitää omia puoliaan. Tilanteeseen voi myös liittyä pelkoa siitä, että mikäli ei suostu kaikkeen tarjottuun, ei töitä samasta paikasta tarvitse odottaa tulevaisuudessaakaan.

Oppaan laatiminen media-alan opiskelijoille ei ole kuitenkaan helppoa, sillä esimerkiksi elokuva-alalle ei toistaiseksi ole saatu aikaan yleissitovaa työehtosopimusta (Paanetoja, 2018, 63) rajaamaan selkeästi yhteisiä perusehtoja, joita kaikkien tulisi noudattaa. Tämä tarkoittaa sitä, että loppujen lopuksi työntekijän oikeuksia turvaavat vain työsuojelulait sekä se, mitä työsopimukseen on kirjattu. Mikä työsopimus on siis epämääräinen, on siinä myös silloin paljon tulkinnan varaa, joka harvoin on hyvä työntekijän kannalta.

Sen lisäksi alalla tunnutaan kamppailevan lain määrittämien työsuojeluelvoitteiden tai niiden raportointien kanssa (Paanetoja, 2018, 116-119). Onkin ongelmallista, että mikäli yritysten johtoportaisissa ja esimiesasemissa toimivat ihmiset eivät ole kyllin tietoisia työsuojelulaista ja sen asettamista vaatimuksista, niin kuka työpaikalla silloin valvoo asianmukaisesti työntekijöidenkään oikeuksia.

Alalla työskennellään myös hyvin erilaisissa työsuhteissa, joista toiset voivat toimia vakituksessa työsuhteessa, toiset freelancereina ja toiset taas aliurakoitsijan leivissä esimerkiksi määräaikaisina. Työturvallisuuslakia sovelletaan kuitenkin ”työsopimuksen perusteella tehtävään työhön sekä virkasuhteessa tai siihen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelusuhteessa tehtävään työhön” (Työturvallisuuslaki, 23.8.2002/738), joten jokaisella media-alalla työskentelevällä on yhtä lailla velvollisuus noudattaa kyseistä lainsäädäntöä.

Työsuojelun oppaaseen on käytetty materiaalina työsuojelulain lisäksi myös sitä, mitä TEME suosittelee työsopimuksesta löydyttävän (Työsopimusmallit, n.d.) sekä Työsuojeluhallinnon verkkosivujen tietoa työterveyshuollosta (Työsuojelu.fi, 2017).

4.1.2 Työsuojeluoppaan formaatti nyt ja tulevaisuudessa

Tällä hetkellä oppaaseen on laadittu vain ja ainoastaan se sisältö, joka siitä olisi hyvä löytää. Tieto on tiivistetty mahdollisimman olennaisiin asioihin, jotka koskettavat etenkin työhön mentäessä. Opas ei nykyisessä muodossaan ole erityisen laaja, mutta se on kuitenkin kattava, eikä siitä ole haluttukaan tehdä sellaista, että siihen perehtyminen olisi aikaa vievää.

Nykyisessä muodossaan opas on pelkässä yksinkertaisessa tekstimuodossa, josta sitä voi hyödyntää tuntiopetuksessa, liittää se osaksi jotain muuta kokonaisuutta esimerkiksi Power Point -esitykseen tai tulostaa. Tästä syystä myöskään oppaan ulkonäköön ei ole lähdetty kiinnittämään erityistä huomiota, sillä tarkoitus on luoda vain tietopohja sille, mitä opas voisi tulevaisuudessa olla.

Tulevaisuudessa oppaan muoto voisikin olla mitä tahansa, mutta oma esityksemme olisi, että opas olisi paitsi oleellinen osa opetusta niin siihen olisi hyvä liittää osaksi joko pakollinen tentti tai muu palautettava essee tai tehtävä, jota varten oppilaisen olisi paitsi hankittava lisää tietoa työsuojelusta, mutta myös sovellettava sitä omaan alaansa. Sitäkin parempi olisi, mikä työsuojelu saataisiin teemana upotettua opintoihin vuosittain, teemana erityisesti se, mihin opiskelijoiden olisi hyvä valmistautua työelämää ajatellen. Tällöin aihepiiristä olisi käytännössä mahdotonta luistaa opintojen aikana ja toivottavasti myös jokaisella olisi työelämään päästyään selkeä käsitys siitä, millaisia oikeuksia heillä työntekijöinä on ja millaisiin asioihin taas ei ole pakko suostua.

Työsuojeluoppaan formaatti tulevaisuudessa tulee toivottavasti ratkeamaan mahdollisimman pian, mutta voimme tässä opinnäytetyössä antaa omat ideamme sekä näkemyksemme siitä, millainen formaatti voisi toimia.

Koska kyseessä on opas, joka olisi tarkoitus ottaa käyttöön hyvin audiovisuaalisella alalla, olisi oppaankin hyvä olla sellainen. Tästä syystä esimerkiksi animaatio tai lyhyet ”spotit” voisivat olla toimiva vaihtoehto, mikäli tieto halutaan saada uppoamaan media-alan opiskelijoihin.

Animaatiossa hyvänä puolena olisi ehdottomasti eräänlainen ajattomuus. Vaikka opas muodossa kuin muodossa olisi tarpeen päivittää aika ajoin, on animaatio siitä huolimatta visuaalisesti ajattomin. Animaation myötä myös maalliset rajoitteet eivät olisi esteenä, vaan mahdollisuudet esimerkkien esille tuonnissa olisivat käytännössä rajattomat. Animaation voisi toteuttaa tulevaisuudessa yhteistyössä esimerkiksi TAMKin interactive median opiskelijoiden kanssa, joilta löytyisi vastaavasti taito animoida. Myös lyhytelokuva tai lyhyet ”spotit” olisivat varmasti toimivia, mutta niitä suunniteltaessa ja toteutettaessa olisi hyvä tuoda aiheeseen jonkinlaista huumoria, joka purisi opiskelijoihin ja saisi annettun informaation uppoamaan tehokkaammin.

4.2 Itsearviointilomake työturvallisuusriskien ehkäisyyn (Liite 2)

Kyselyjen avulla kokoamamme materiaalin sekä erilaisista lähdeaineistoista keräämämme tiedon perusteella laadittiin itsearviointilomake työturvallisuusriskien mahdollisuuden arviointiin ja ennaltaehkäisyyn TAMKIn media-alan koulutusohjelman opintojen ohessa tehtäviä opiskelijaprojekteja varten. Tämä lomake on tarkoitus antaa opiskelijoiden täytettäväksi projektien tuotantoon valmistautuessa.

Tarve itsearviointilomakkeelle muodostui itsestäänselväksi etenkin kyselyjen avoimia vastauksia läpikäydessä, kun sekä moni opiskelija että opettaja ja henkilökunnan jäsen peräänkuulutti vastauksissaan parempaa ennakkosuunnittelua projekteihin valmistautumisessa. Erityisen tärkeänä ennakkosuunnittelussa mainittiin riittävän lepoajan takaaminen ja kiireen minimoiminen sekä esituotannossa että kuvausjaksolla, sillä useimmat tapaturmat ja läheltä piti -tilanteet johtuivat vastaajien mukaan liian vähäisestä unensaannista ja liian tiukoista aikatauluista. Muun muassa näiden asioiden kohentamista projekteissa edesauttaaksemme päädyimme laatimaan itsearviointilomakkeen. Uskomme, että kun opiskelijat hyvissä ajoin ennen kuvauksia pohtivat niihin mahdollisesti liittyviä erilaisia työturvallisuusriskejä, he myös osaavat ottaa ne paremmin huomioon kuvauspai-kalla toimiessaan. Pyrkimyksemme on saada jokainen opiskelija miettimään oman vastualueensa näkökulmasta, miten tehdä kuvauksista mielekäs, turvallinen ja terveellinen paikka työskennellä.

Laatimamme itsearviointilomake pyritään liittämään osaksi TUUBI-projektiopintojen kurssia, jolloin sen täyttö olisi pakollinen osa opiskelijaprojekteihin valmistautumista. Lisäksi lomaketta voi tarvittaessa hyödyntää kurssien, joihin sisältyy projekteja, teoriatunneilla, mikäli kurssin opettaja katsoo opiskelijoiden siitä hyötyvän.

Tuotantoon valmistautuessa luontevinta on toki, että tuottaja täyttää työturvallisuuden itsearviointilomakkeen, mutta mielestämme tulisi pyrkiä siihen, että ainakin ensimmäisenä opiskeluvuotenaan kaikki opiskelijat omilla tahoillaan täyttäisivät yhden version lomakkeesta. TAMKIn media-alan koulutuksessa ensimmäisen vuoden kevätlukukauden aikana opiskelijat tuottavat pienryhmissä opettajien ohjauksella lyhyet fiktiiviset elokuvat, joihin valmistautumisessa tämä olisi luontevinta toteuttaa.

Tavoitteena on ollut saada aikaan selkeä, kattava lomake, joka on helppo täyttää ja josta on aidosti hyötyä opiskelijaprojekteissa. Erilaiset riskit on jaettu fyysisiin, psyykkisiin ja fysikaalisiin. Lisäksi omat rivistöt on laadittu tapaturmiin varautumiselle sekä erityislanteille, joihin joissain projekteissa saatetaan törmätä. Lomake on pyritty pitämään mahdollisimman tiiviinä, mutta siinä on myös tarkoitus huomioida mahdollisimman laajasti erilaiset projektit. Tämän takia lomakkeessa on kohtia, jotka eivät päde kaikkiin projekteihin, ja siksi jokaisen mahdollisen riskin kohdalle on laitettu KYLLÄ/EI -sarakeet. Tarkoitus on, että opiskelija laittaa rastin jompaan kumpaan sarakkeeseen sen mukaan, onko kyseinen riski relevantti projektissa, johon sillä hetkellä valmistaudutaan.

Tulevaisuudessa itsearviointilomaketta voi päivittää sopimaan opiskelijaprojekteihin paremmin, mikäli katsotaan, että tällaisenaan lomake syystä tai toisesta on vajavainen tai epäpätevä. Formaatti olisi kuitenkin hyvä pitää samana, jotta lomake pysyy selkeänä ja helppona liittää TUUBI-projektioihin, ja koko lomakkeen pituus max kahtena A4-liuskana. Tällöin lomakkeesta ei muodostu liian isoa palaa opiskelijoille purtavaksi.

5 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää media-alan koulutuksen työsuojeluun ja työturvallisuuteen liittyvää opastusta. Valitsimme työllemme tämän aiheen, koska työsuojelu ja työturvallisuus ovat sydämiämme lähellä. Myöskin media-alan koulutusohjelman läpikäyneinä meillä on omakohtaista kokemusta siitä, mitä puutteita opinnoissa näihin liittyy. Aihe on tärkeä, sillä opinnoissa valmennetaan tulevaisuuden työntekijöitä, joten mikäli halutaan saada aikaan pysyvää muutosta, on lähdettävä liikkeelle alalle siirtyvien, uusien tekijöiden tietoisuuden lisäämisestä.

Uskomme herättäneemme sekä media-alan opiskelijoita, koulutusohjelmien opettajia, henkilökunnan jäseniä että koulutuspäälliköitä ja tuotantoyhtiöiden edustajia pohtimaan teemaan liittyviä näkökulmia. Opinnäytetyön ohessa laatimamme työsuojelun opas ja työturvallisuuden itsearviointilomake on tarkoitus antaa TAMKin media-alan koulutusohjelman käyttöön tulevia kursseja ja niiden ohella tai ulkopuolella tehtäviä opiskelijaprojekteja varten. Etenkin näiden oheismateriaalien avulla toivomme voivamme kehittää media-alan opintoja turvallisempaan ja stressittömämpään suuntaan.

Suurin haasteemme oli media-alan sovellettavan, luotettavan lähdemateriaalin löytäminen, sillä nimenomaan media-alan koulutukseen liittyvää materiaalia työsuojelusta ja työturvallisuudesta ei juuri ole tehty. Päädyimmekin käyttämään lähteinä pitkälti yleisluontoisempia materiaaleja, kuten Suomessa työsuojelusta ja työturvallisuudesta vastaavien virallisten tahojen internet-sivuilta sekä fyysisistä julkaisuista löytyvää tietoa, työturvallisuuden asiantuntijoiden laatimia teoksia ja selvityksiä sekä Suomen lakeja. Teke miemme kyselyjen päätarkoitus oli valottaa kokemuksia siitä, miten työsuojelu ja työturvallisuus otetaan opinnoissa huomioon, ja antaa konkreettisia esimerkkejä etenkin opiskelijaprojekteissa tapahtuneista työturvallisuuden laiminlyönneistä. Saamamme vastaukset auttoivat meitä laatimaan oppaan ja itsearviointilomakkeen, ja toimivat jatkossa media-alan koulutuksen kehittämisen apuvälineenä.

Käytimme taustatutkimukseen runsaasti aikaa ja pyrimme perehtymään aiheisiin niin kattavasti kuin oli opinnäytetyön aikataulun puitteissa mahdollista. Taustatutkimuksen teke-

minen oli mielenkiintoista ja mieltä avartavaa. Koemme kaiken kaikkiaan onnistuneemme opinnäytetyössä hyvin. Löysimme laajasti tietoa työsuojelun ja työturvallisuuden edistämisestä sekä käytännön vinkkejä opiskelijoilta, opettajilta ja henkilökunnalta.

Kokoamaamme aineistoa on helppo käyttää media-alan koulutuksen kehittämisessä. Ilmenneitä teemoja kannattaa tutkia, kehittää ja selvittää lisää, ja toivommeikin tutkimus- ja kehitystyötä jatkettavan tulevaisuudessa. Tarkemman tutkimuksen kohteeksi voitaisiin ottaa esimerkiksi opiskelijaprojekteissa ilmenevä kiireen tunne. Kiireeseen ja siitä johtuvaan opiskelijoiden väsymiseen voitaisiin perehtyä syvällisemmin ja pohtia, mistä se johtuu ja mitä sille voi tehdä. Myös media-alan koulutusohjelman autojen käyttöön projekteissa tuntuu liittyvän paljon ongelmia, mikä olisi hyvä mahdollinen tulevan jatkotutkimuksen aihe.

Työsuojelu ja työturvallisuus ovat laajoja aiheita, eikä niihin liittyviä ongelmia koulutuksessa ratkota kerralla. Kuten Paanetoja selvityksessään toteaa media-alalla vallitseviin ongelmiin liittyen, kysymys ei ole tilanteesta, joka voitaisiin korjata pelkästään erilaisilla ohjeilla tai toimintamalleilla, vaan keskustelua, asioiden selvittämistä ja kehittämistä on jatkettava (Paanetoja 2018, 159).

Päävastuu työsuojelun ja työturvallisuuden varmistamisesta ja huolenpidosta on työnantajalla. Opintojen aikana näistä on siis vastuussa oppilaitos. Kuitenkin jokainen toiminnallaan vaikuttaa työturvallisuuteen, opiskelijaprojekteissakin. Valoryhmä voi huolehtia että jokainen valojalusta on tuettu hiekkasäkeillä, lavastus- ja rekvisiittaosasto voi pitää tarpeistonsa siistissä järjestyksessä poissa kulkuväyliltä, cateraaja voi varmistaa ettei keit-tolevy ole jäänyt päälle kun se ei ole käytössä, ja apulaisohjaaja voi merkitä kuvauspaikan tarkan osoitteen ja ajo-ohjeen call sheettiin siltä varalta, että jotain sattuu pahasti ja paikalle täytyy soittaa ambulanssi. Loppujen lopuksi turvallisesta työskentelystä huolehtiminen ei vaadi yksittäiseltä työryhmäläiseltä paljoo, vaan se on kaikkien pienen panostuksen summa. Kukin voi itse päättää toimivansa tavalla, joka on turvallinen, luotettava ja toisia ryhmäläisiä huomioiva.

LÄHTEET

Arri Group Oy. 2018. Valosarjan teknisten tuotetietojen pdf-lomake internet-sivuilla. Luettu 7.11.2018. http://www.arri.com/fileadmin/media/arri.com/downloads/Lighting/Lighting_Products/Product_Information/Daylight_HMI_Lampheads/M-Series/2018_08-24b_M-Series_Tech_Specs_Poster_online.pdf

Duodecim. 4.4.2016. Liikkumattomuus on vaarallista - sohvaperuna kuolee ennen aikaan. Kolumni. Luettu 21.10.2018. https://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=kol00402&p_listatyyppi=kol

Ehkäisevä työterveyshuolto. 28.9.2018. Kela. Luettu 16.10.2018. <https://www.kela.fi/tyonantajat-ehkaiseva-tyoterveyshuolto>

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 11/2015. Liikenteen pysäyttäminen. Helsinki: ELY-keskus.

Elokuva- ja tv-tuotantoa koskeva työehtosopimus. 14.12.2015 23/2015.

TEME. 2018. Elokuva- ja tv-tuotantoa koskeva työehtosopimus. Helsinki: Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry. <https://www.teme.fi/wp-content/uploads/2017/09/elotes-final-2018.pdf>

Eläinnäyttelijöiden kouluttaminen vaatii herkkyyttä. Animalia Eläinsuojeluliitto. Julkaistu 12.10.2006. Tallennettu archive.today palveluun 22.8.2013. Luettu 20.11.2018. <http://archive.is/CRmLl>

Epäasiallinen kohtelu. 9.8.2018. Työsuojelu.fi. Luettu 10.11.2018. <https://www.tyosuojelu.fi/tyoolot/epaasiallinen-kohtelu>

Floor is Yours! 2018. Turvallisuusjohtamisen ja -kulttuurin kehittäminen esittävässä taiteissa (2018-2020). 02/2018. Päivitetty 7.9.2018. Luettu 20.9.2018. <https://www.ttl.fi/tutkimushanke/floorisyours/>

Hedström, K. (toim.) 2014. Näillä mennään. Elokuvaihmiset kertovat. 1. painos. Helsinki: Plankton Zoo Oy.

Helsingin kaupungin pelastuslaitos & Itä-Uudenmaan pelastuslaitos & Keski-Uudenmaan pelastuslaitos & Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos. Pyroteknisten tuotteiden sekä tehosteena käytettävien räjähteiden ja vaarallisten kemikaalien käyttö yleisötapahtumissa. 2017. Helsinki.

Hirvimäki, I. 2017. Stuntkohtausten valmistelu ja toteuttaminen Posse-ohjelmaan. Taavoitteena turvalliset kuvaukset. Tampereen ammattikorkeakoulu. Elokuvan ja television koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Hynynen, S. 2017. Televisiotuottajien työn kuormittavuustekijät. Tampereen ammattikorkeakoulu. Elokuvan ja television koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Järnefelt, H & Työterveyslaitos. Pysy vireänä liikenteessä. 2011. Helsinki: Printservice Oy.

Kanerva, R. Työ turvalliseksi. Työpaikan hyvät työturvallisuuskäytännöt. 2008. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kauppinen, T & Hanhela, R & Kandolin, I & Karjalainen, A & Kasvio, A & Perkiö-Mäkelä, M & Priha, E & Toikkanen, J & Viluksela, M. 2009. Työ ja terveys Suomessa 2009. Helsinki: Työterveyslaitos.

Kettunen, P. 2009. Työsuojelun pitkä linja: luottamus tietoon ja kasvatukseen. Työsuojelunäyttelyn 100-vuotisjuhla. Luettu 14.10.2018. <http://www.mv.helsinki.fi/home/ptkettun/ty%C3%B6suojeluTre241109.pdf>

Kela. 28.9.2018. Työterveyshuolto. Luettu 16.10.2018. <https://www.kela.fi/tyoterveyshuolto>

Metsäteollisuus. 2005. Vanerikäsikirja. Lahti: Metsäteollisuus ry.

Paanetoja, J. 2018. Häirintä ja muu epäasiallinen kohtelu elokuva- ja teatterialalla. Selvitys. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:31. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pelastuslaki 29.4.2011/379.

Priiki, J. 2013. Leikkaajan työhyvinvointi. Työympäristönä terveellinen, turvallinen ja toimiva edit-yksikkö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Elokuvan ja television koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Psykososiaalinen kuormitus. n.d. Työturvallisuuskeskus. Luettu 19.11.2018. https://ttk.fi/tyoturvaluus_ja_tyosuojelu/tyoturvaluuden_perusteet/tyoyhteiso/psykososiaalinen_kuormitus

Selin, J. 2010. Erikoistehosteet ja turvallisuus kuvauksissa. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viestinnän koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Tarvonen, E. 2010. Aikuisten oikeesti. Kuvauksissa lapsinäyttelijän kanssa. Turun ammattikorkeakoulu. Viestinnän koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 20.6.2017. Työterveyshuolto. Luettu 15.10.2018. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/palvelujarjestelma/terveyspalvelut/tyoterveyshuolto>

Tieliikennelaki 3.4.1981/267.

Toimiva työyhteisö. n.d. Työturvallisuuskeskus. Luettu 11.10.2018. https://ttk.fi/tyoturvaluus_ja_tyosuojelu/tyoturvaluuden_perusteet/tyoyhteiso

Työaikalaki 9.8.1996/605.

Työkäyttäytyminen. n.d. Työturvallisuuskeskus. Luettu 11.10.2018. https://ttk.fi/tyoturvallisuus_ja_tyosuojelu/tyoturvallisuuden_perusteet/tyoyhteiso/tyoyhteisotaidot/ty-okayttaytyminen

Työsopimuslaki 26.1.2001/55.

Työsopimusmallit. n.d. TEME. Luettu 11.11.2018. <https://www.teme.fi/fi/tyoelama-ja-toimeentulo/tyosopimusmallit/>

Tyosuojelu.fi. 2017. STM:n organisaatio uudistuu. Luettu 17.10.2018. <https://www.tyosuojelu.fi/-/stm-n-organisaatio-uudistuu-osastopaallikko-suomaa-elakkeelle>

Tyosuojelu.fi. 17.2.2017. Työterveyshuolto. Luettu. 14.10.2018. <https://www.tyosuojelu.fi/tyoterveys-ja-tapaturmat/tyoterveyshuolto>

Tyosuojelu Suomessa. 2016. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2016:4. Luettu 17.10.2018. https://stm.fi/documents/1271139/1332445/STM_esite_Tyosuojelu_suomessa_verkkoonFIN.pdf/47c9b25c-df92-4832-93e7-fc27d2c56088/STM_esite_Tyosuojelu_suomessa_verkkoonFIN.pdf.pdf

Tyosuojelu varmistaa turvalliset työolot. n.d. Sosiaali- ja terveysministeriö. Luettu 14.10.2018. <https://stm.fi/tyosuojelu>

Työterveyslaitos. n.d. Työterveyshuolto. Luettu 15.10.2018. <https://www.ttl.fi/tyontekija/tyoterveyshuolto/>

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.

Työturvallisuus. n.d. Työterveyslaitos. Luettu 11.10.2018 <https://www.ttl.fi/tyoymparisto/tyoturvallisuus/>

Työturvallisuus ja tyosuojelu. n.d. Työturvallisuuskeskus. Luettu 11.10.2018. https://ttk.fi/tyoturvallisuus_ja_tyosuojelu

Yliopistolaki 24.7.2009/558.

LIITTEET

Liite 1. Opas työsuojeluun media-alan opiskelijoille

1 (2)

Työsuojelun opas media-alan opiskelijoille

– Tunne oikeutesi sekä velvollisuutesi **kun menet töihin!**

Työsuojelu tarkoittaa toimintaa sekä toimia, joilla työntekijöiden työhyvinvoinnista sekä työkyvystä pyritään huolehtimaan. Se käsittää paitsi laissa määrättyjä, mutta myös vapaaehtoisia toimia, joilla mahdollisia haittoja sekä uhkia työntekijää kohtaan pyritään poistamaan, vähentämään ja ennaltaehkäisemään siten, että sairaspotensiaaleja voitaisiin minimoida ja työuria pidentää.

Työsuojelussa kysymys on pitkälti työympäristön kehitystyöstä, jossa mukana ovat paitsi työnantaja, mutta myös työntekijät sekä mm. työterveyshuolto. Työsuojelun piiriin kuuluvat esimerkiksi henkinen työsuojelu, työssä jaksaminen, ergonomia sekä kone- ja laite-turvallisuus.

Kun menet töihin:

- Solmi kirjallinen työsopimus, josta käy ilmi:
 - o sopijaosapuolten nimet sekä koti -tai liikepaikat
 - o työsuhteen alkamisajankohta, laatu ja kesto
 - o palkkaus (palkan määräytymisen peruste, vuosiloman määräytyminen)
 - o työtehtävät
 - o säännöllinen työaika
 - o sovellettava työehtosopimus
 - o muut erikseen sovittavat asiat, kuten esimerkiksi matkakustannukset ja päivärahan maksaminen

Työhön mennessäsi sinun olisi hyvä myös selvittää ainakin seuraavat asiat:

- Missä työterveyshuollon sopimus on nähtävillä
- Mitkä periaatteet työpaikalla on työterveyshuollon suhteen (kuinka laaja työterveyshuolto on, yhteyshenkilö, oma työterveyshoitaja ja -lääkäri, omavastuu)
- Minne olet yhteydessä tai menet, mikäli sinulle sattuu jotakin töissä (mikäli ei tarvetta soittaa hätänumeroon)

Työnantajan tehtävä työsuojelussa on...

- Toteuttaa ja kehittää työsuojelutoimintaa työpaikalla
- Laatia ohjeistuksia
- Hankkia tarvittavat laitteet ja koneet sekä valvoa niiden kuntoa
- Seurata ja valvoa työolosuhteita ja -ympäristöä
- Opastaa työhön sekä turvallisiin työtapoihin
- Valvoa, että annettuja ohjeistuksia sekä määräyksiä noudatetaan
- Järjestää vähintään ennaltaehkäisevää työterveyshuoltoa

Työntekijänä sinun velvollisuutesi on...

- Huolehtia omasta ja muiden turvallisuudesta
- Välttää epäasiallisesti kohtelemista ja häirintää sekä ilmoittaa, mikäli sinua kohdellaan epäasiallisesti tai häiritään
- Noudattaa sinulle annettuja ohjeistuksia ja määräyksiä
- Ilmoittaa esimiehellesi, mikäli havaitset vikoja tai puutteita
- Käyttää asianmukaisella tavalla mm. koneita ja laitteita

Sinulla on myös oikeus...

- Pidättäytyä vaaralliseksi kokemastasi työstä, mikäli koet siitä voivan aiheutua terveydellesi vakavaa vaaraa tai haittaa ja mikäli vaaraa tai haittaa ei voida muutoin ehkäistä
- Olla mukana vaikuttamassa työpaikkansa työterveyshuoltoon
- Päästä näkemään työterveyshuollon sopimus

**ITSEARVIOINTILOMAKE:
TYÖTURVALLISUUSRISKIT, NIIDEN MAHDOLLISUUS JA EHKÄISY PROJEKTISSA**

PROJEKTI: _____

PVM: _____

OHJAAVA OPETTAJA: _____

Lomakkeen täyttäjät: _____

Lomakkeen täyttöohje: Vasemmassa sarakkeessa on lueteltu erilaisia turvallisuusriskejä ja turvallisuuden vaikuttavia asioita. Pohdi, onko riskin toteutumisen mahdollisuus olemassa projektissanne ja merkkää rasti ruutuun sen mukaisesti; K = Kyllä, E = Ei. Oikeanpuoleiseen sarakkeeseen tulee lyhyesti selittää, miten aiotte ehkäistä riskin toteutumista tai huomioida kyseisen turvallisuuden vaikuttavan asian.

Riskitekijät	K	E	Riskin ehkäisy/asian huomiointi
Fyysiset riskit			
käsin tehtävät nostot tai siirrot			
huono työasento			
nostoapuvälineiden väärinkäyttö, esim. trukkit, henkilönostimet			
huono näyttöpäätte-ergonomia: valaisu, ilmanvaihto, näppäimistön korkeus			
kiire, tiukka kuvausaikataulu			
muut fyysiset riskit			
Psyykkiset riskit			
työskentely suorituskyvyn äärirajoilla			
tehtävä- ja vastualueiden epäselvyys, tiedonkulun epäselvyys			
epäasiallinen kohtelu tai häirintä			
väkivalta tai sen uhka			
pitkät kuvauspäivät (yli 10h), lyhyt vuorokautinen lepoaika			
lyhyt viikoittainen lepoaika			
projektilla henkisesti raskas aihe			
muut psyykkiset riskit			
Fysikaaliset riskit			

melu; jatkuva melu, iskumelu			
sää; kuumuus, kylmyys			
puutteellinen valaistus rakentamisen ja pu- run aikana			
ilman epäpuhtaudet; pölyt, kaasut			
lokaation kunnossapito; hometalot, purku- uhan alla olevat talot			
hankalat kulkutiet; portaat, luiskat			
tilapäisten kulkuteiden käyttö; telineet, työ- pukit, tikkaat			
lastaus- ja purkupaikkojen sijoittelu			
muut fyysiset riskit			
Tapaturmiin varautuminen			
ensiapulaukun ja sammutusvälineiden si- joittelu ja infoaminen työryhmälle			
lokaation tarkka osoite tiedossa			
lokaation pelastussuunnitelma olemassa			
tarvittavien turvavarusteiden käyttö			
järjestyksen ja siisteyden ylläpito			
ajaminen; riittävät ajo- ja lepoajat			
ajoreitit selkeät ja tiet kunnossa			
muu, mikä?			
Eriytilanteet			
lapset tai eläimet kuvauksissa			
tulen käyttö kuvauksissa			
savun käyttö kuvauksissa			
aseiden käyttö kuvauksissa			
muun erikoistehosteen käyttö kuvauksissa			
kuvaaminen liikkuvassa autossa			
kuvaaminen vedessä			
kuvaaminen yleisen liikenteen seassa			
muu, mikä?			

Tämä kysely on osa kahden Tampereen ammattikorkeakoulun media-alan opiskelijan, Anni Hirvosen ja Petra Virtasen, opinnäytetyötä, joka käsittelee työsuojelua ja työturvallisuutta TAMK:n media-alan (ent. elokuva ja tv) opiskelijaprojekteissa. Opinnäytetyön tarkoitus on parantaa edellämainittuja mm. laatimalla media-alan koulutusohjelmalle työsuojelun opas sekä täytettävä lomake työturvallisuuden riskien kartoitukseen ja ennaltaehkäisyyn tulevia projekteja varten.

Kyselyyn halutaan vastauksia sekä vielä opiskelevilta että jo valmistuneilta henkilöiltä. Vielä opiskelevat vastaavat sivuihin 2 ja 3, valmistuneet sivuihin 2 ja 4. Vastausaikaa on keskiviikkoon 10.10. asti.

Kysely on täysin anonymi eikä tuloksia tulla käyttämään muualla kuin edellämainitussa opinnäytetyössä. Avoimien kysymysten vastauksia saatetaan käyttää opinnäytetyössä case-esimerkkeinä.

Vastanneiden kesken arvotaan 5 leffalippua. Mikäli haluat osallistua arvontaan, ilmoitathan sähköpostiosoitteesi kyselyn viimeisellä sivulla (sivu 5).

Kiitos jo etukäteen vastauksista!

Terveisin,

Anni Hirvonen & Petra Virtanen

anni.hirvonen@cult.tamk.fi & petra.virtanen@cult.tamk.fi

Tampereen ammattikorkeakoulu

Taide, musiikki ja media

Minä vuonna olet aloittanut opintosi?

Missä koulussa opiskelet/olet opiskellut?

Opiskeletko vielä vai oletko jo valmistunut?

Mikä on/oli ammattisuuntauksesi?

Jos olet, onko niissä laadittu työturvallisuussuunnitelmaa?

Jos olet jo valmistunut, mitä teet työksesi tällä hetkellä?

2 (3)

Kysymykset vielä opiskeleville:

Mikä on pisin kuvauspäivä, jonka olet opiskeluaikanasasi tehnyt?

Mikä on pisin yksittäinen kuvausjakso, jonka olet opintojesi aikana tehnyt?

Jos olet ollut rakentamassa tai purkamassa kuvauslokaatiota, kuinka pitkiä nämä päivät ovat olleet?

Mikä on suhtautumisesi yli 8h kuvauspäiviin?

Oletko koskaan kieltäytynyt tekemästä kuvauspäivää/kuvausjaksoa liian pitkien päivien takia?

Voisitko kuvitella tekeväsi näin?

Onko tekemissäsi projekteissa tapahtunut tapaturmia tai läheltä piti -tilanteita?

Jos on, millaisia ne ovat olleet?

Olisiko tilanne/tilanteet voitu estää jotenkin? Miten?

Oletko ollut projekteissa joissa on jouduttu työskentelemään erityisen vaativissa olosuhteissa?

Jos olet, millaisissa?

Oliko asiaa pyritty jotenkin huomioimaan?

Onko opintojesi aikana käsitelty työsuojelua?

Entä työturvallisuutta?

Jos yllämainittuja on käsitelty, milloin ja miten? Mitä näistä on päällimmäisenä jäänyt mieleen? Koetko oppineesi koulussa tarpeeksi näistä?

Mitkä asiat mielestäsi kuuluvat työsuojeluun? Entä työturvallisuuteen?

Miten tärkeänä pidät työturvallisuudesta huolehtimista?

Miten paljon koet voivasi vaikuttaa työturvallisuuteen?

Miten koulu/opettajat voisivat edesauttaa opiskelijaprojektien työturvallisuuden parantamista?

Kerro vähintään kaksi asiaa joita projekteissa ei pidä tehdä, mutta olet nähnyt tehtävän.

Kysymykset jo valmistuneille:

Käsiteltiinkö opintojesi aikana työsuojelua?

Entä työturvallisuutta?

Jos yllämainittuja käsiteltiin, milloin ja miten? Mitä näistä on päällimmäisenä jäänyt mieleen? Koetko oppineesi näistä tarpeeksi koulussa?

Mitkä asiat mielestäsi kuuluvat työsuojeluun? Entä työturvallisuuteen?

3 (3)

Miten tärkeänä pidät työturvallisuudesta huolehtimista?

Kuinka paljon kiinnität huomiota omaasi ja muiden työturvallisuuteen töissä?

Kuinka paljon media-alalla mielestäsi kiinnitetään huomiota työsuojeluun?

Entä työturvallisuuteen?

Oletko huomannut työturvallisuuteen kiinnitettävän enemmän huomiota työelämässä kuin koulussa?

Koetko työhyvinvointiasi kiinnostavan työnantajaasi?

Mikä on pisin työpäivä jonka olet alalla tehnyt?

Mikä on suhtautumisesi yli 8h työpäiviin?

Oletko koskaan kieltäytynyt tekemästä kuvauspäivää/kuvausjaksoa liian pitkien päivien takia?

Voisitko kuvitella tekeväsi näin?

Oletko joutunut työskentelemään erityisen vaativissa olosuhteissa?

Jos olet, millaisissa?

Oliko asiaa pyritty jotenkin huomioimaan?

Onko töissä ollessasi tapahtunut tapaturmia tai läheltä piti -tilanteita?

Jos on, millaisia ne ovat olleet?

Olisiko tilanne/tilanteet voitu estää jotenkin? Miten?

Miten koulu/opettajat voisivat edesauttaa opiskelijaprojektien työturvallisuuden parantamista?

Kerro vähintään kaksi asiaa joita projekteissa ei pidä tehdä, mutta olet nähnyt tehtävän.

Tämä kysely on osa kahden Tampereen ammattikorkeakoulun media-alan opiskelijan, Anni Hirvosen ja Petra Virtasen, opinnäytetyötä, joka käsittelee työsuojelua ja työturvallisuutta TAMK:n media-alan opinnoissa. Opinnäytetyön tarkoitus on parantaa edellämaittuja mm. laatimalla media-alan koulutusohjelmalle työsuojelun opas sekä täytettävä lomake työturvallisuuden riskien kartoitukseen ja ennaltaehkäisyyn tulevia projekteja varten.

Kysely on suunnattu TAMK:n media-alan opettajille ja henkilökunnalle. Vastausaikaa on perjantaihin 9.11.2018 asti. Kysely on anonymi eikä tuloksia tulla käyttämään muualla kuin edellämaitutussa opinnäytetyössä. Vastauksia saatetaan käyttää opinnäytetyössä case-esimerkkeinä.

Kiitos jo etukäteen vastauksista!

Terveisin,

Anni Hirvonen & Petra Virtanen

anni.hirvonen@cult.tamk.fi & petra.virtanen@cult.tamk.fi

Tampereen ammattikorkeakoulu

Taide, musiikki ja media

Mitä seuraavista opetat TAMKissa?

Omasta mielestäsi, kuinka hyvin vastavalmistuneet opiskelijat ovat kartalla siitä, mitä työsuojelu on?

Omasta mielestäsi, kuinka kattavasti työsuojelua ja -turvallisuueta opetetaan tällä hetkellä media-alan opinnoissa?

Omasta mielestäsi, kuinka kiinnostuneita opiskelijat ovat työsuojelusta ja -turvallisuueta?

Mitkä ovat yleisimmät turvallisuuteen liittyvät virheet, joita olet huomannut opiskelija-projekteissa tehtävän?

Tiedätkö opiskelijaprojekteissa sattuneen tapaturmia tai läheltä piti -tilanteita? Millaisia?

Olisiko nämä tilanteet voitu estää jotenkin? Miten?

2 (2)

Miten opiskelijat mielestäsi pystyisivät edesauttamaan projektien työturvallisuuden parantamista?

Mitä koulu/opettajat voisivat mielestäsi tehdä edesauttaakseen projektien työturvallisuuden parantamista?

Kuinka mielestäsi oppilaita voitaisiin motivoida oppimaan työsuojausta?

Kerro vähintään kaksi asiaa, joita projekteissa ei pidä tehdä, mutta olet nähnyt tehtäv